

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО УЯВЛЕННЯ У ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ОБРАЗОТВОРЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти другого року навчання
11-241 м групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Нечитайло Інна Андріївна
Керівник к.пед.н., доцентка Голінська Т.М.
Рецензент к.пед.н., доцентка Саган О.В.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО УЯВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	7
1.1. Характеристика поняття «естетичне уявлення» у дітей дошкільного віку в мистецтві.....	7
1.2. Психолого-педагогічна проблема особливості формування естетичного уявлення дітей старшого дошкільного віку до мистецтва.....	15
1.3. Зміст та структура процесу формування естетичного уявлення дітей дошкільного віку до образотворчої діяльності.....	31
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО УЯВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	42
2.1. Методи можливості образотворчої діяльності у формування естетичної уявлення у дітей дошкільного віку.....	42
2.2. Діагностичне дослідження сформованості естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку.....	48
2.3. Аналіз дослідно-експериментальної роботи з розвитку естетичних уявлень у дітей до образотворчої діяльності.....	54
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	69
Додаток Кодекс академічної доброчесності.....	83

ВСТУП

Актуальність дослідження. Формування естетичних уявлень у дітей - актуальна проблема педагогіки дитинства. Одним з найважливіших придбань дитини в дошкільному віці - розуміння краси навколишнього світу. До розвитку естетичних якостей особливо сенситивним дошкільне дитинство. У сучасному дошкільну освіту процес естетичного виховання розглядається як загальна основа виховання і навчання дітей. У сучасному світі особлива увага приділяється проблемам теорії і практики естетичного виховання. Він сприймається як один з важливих засобів формування ставлення до дійсності, засобів морального і розумового виховання, тобто як засіб формування всебічно розвиненої, духовно багатой особистості.

У формуванні естетичних уявлень у дітей образотворча діяльність має великий потенціал у закладах дошкільної освіти. Діти отримують перші художні враження, долучаються до мистецтва, розвивають здатність бачити прекрасне в навколишньому житті.

У роботах сучасних психологів і педагогів, таких як Л. Виготського, Л. Божович, Н. Лейтеса, Р. Немова, Б. Волкова, Н. Боголюбова, А. Белкіна, В. Давидова, І. Кулагіной, В. Кузіна, А. Леонтєва, Б. Теплова, Г. Абрамової та інших аналізуються особливості розвитку психічних процесів, дається класифікація періодів розвитку дитини відповідно до віку. Проблеми формування естетичних уявлень розглядаються А. Овчинниковой, К. Гавриловец, І. Казімірського, Б. Лихачова, Л. Рувинский, І. Свядковської, Н. Щурковой та інших авторів. Проблеми розвитку можливостей образотворчої діяльності для дітей дошкільного віку розглядаються в працях А. Гогоберидзе, Г. Праслова, М. Оразалієвой, В. Деркунской і ін.

Тому темою нашого дослідження було обрано: **«Формування естетичного уявлення у дітей старшого дошкільного віку до образотворчої діяльності».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Магістерська робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету як складова науково-дослідної теми кафедри «Формування професійної компетентності кадрового педагогічного потенціалу у системі суспільних трансформаційних процесів» (№ 0117U005614).

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати, розробити та провести в дослідно-пошуковій роботі комплекс занять з образотворчої діяльності спрямований на формування естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження - процес формування естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – естетичне уявлення у дітей дошкільного віку до образотворчої діяльності.

Завдання дослідження:

1) Охарактеризувати та розкрити поняття «естетичне уявлення» у дітей дошкільного віку в мистецтві.

2) Виявити психолого-педагогічні особливості формування естетичних уявлень у старших дошкільників.

3) Розкрити процес можливостей образотворчої діяльності у формуванні естетичних уявлень у старших дошкільників.

4) Проаналізувати дослідно-експериментальної роботи з розвитку естетичних уявлень у дітей до образотворчої діяльності.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження:**

- **теоретичні:** аналіз нормативно-правових документів в галузі дошкільної освіти, аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, аналіз матеріалів і публікацій у періодичній пресі, вивчення педагогічного досвіду;

- **емпіричні:** вивчення і узагальнення досвіду дошкільної освіти з проблеми дослідження; визначення рівня естетичного розвитку дітей старшого дошкільного віку в образотворчій діяльності; педагогічне спостереження за учасниками експерименту (педагоги, батьки, діти); аналіз естетичного середовища в ЗДО.

В основу дослідження покладена **гіпотеза** про те, що естетичне уявлення у дітей дошкільного віку буде успішним, якщо:

1) буде організована розвиваюча естетична середовище в дошкільної освітньої організації;

2) буде здійснюватися партнерську взаємовідношення педагогів і батьків з розвитку дітей дошкільного віку в художньо творчої діяльності.

Наукова новизна роботи полягає у тому, щоб довести ефективність естетичного уявлення дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності ефективність художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності.

Теоретичне значення роботи полягає у розширенні знань та розумінь про можливості використання фахівцями дошкільної освіти засобами образотворчої діяльності.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі дошкільної ланки освіти, а також як матеріал до лекцій та семінарсько-практичних занять.

Апробація результатів дослідження. Результати випускної роботи були представлені на засіданні кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету та приймала участь в дистанційній міждисциплінарній міжнародній науково-практичній конференції «STUDY OF MODERN PROBLEMS OF CIVILIZATION», 19-23 жовтня 2020 р., Осло, Норвегія – Назва публікації (тези) «Формування естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку в мистецтві» отримала сертифікат.

Структура та обсяг роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО УЯВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Характеристика поняття «естетичне уявлення» у дітей дошкільного віку в мистецтві

Естетичне уявлення - це результат естетичного сприйняття, яке фіксується в образі сприйнятого об'єкта. Важливим аспектом естетичного виховання дітей в дошкільному закладі є формування естетичних уявлень.

Поняття естетичного виховання в педагогічних дослідженнях розглядається з різних точок зору. Першими в концепції естетичного виховання розглядають особистісний аспект, що відображає головну мету цього процесу, спрямований на формування особистісних якостей (Б. Андрієвський, Т. Голінська). Вони забезпечують основні поняття естетичного виховання, тобто «Розвиток здібностей приймати, відчувати і правильно осягати красу навколишнього світу, в житті громадськості, трудової діяльності, в творах мистецтва» [27, 28].

З іншого боку дослідники, які розглядають цей процес не лише з особистісних, але й активних підходів, що відображає його спрямованість на процес формування естетичної культури (Л. Богуш, Л. Виготський, О.Гаврилушкіна та ін.) [12, 22, 26].

Л. Богуш розкрила концепція естетичного виховання - формування та розвиток естетичного відношення до дійсності людини, розвиток його естетичної діяльності. Такої ж точки зору дотримуються С. Виготського і О. Дяченко, які підвищують педагогічне спрямування даного процесу, і які характеризують його як організований, цілеспрямований і контрольований педагогічний процес формування особистості з точки зору естетичного виховання до дійсності та естетичної діяльності.

На думку авторів енциклопедичного педагогічного словника, естетичне виховання - становлення та розвиток особистості з точки зору цінності, емоційно-чуттєвого та естетичного, розвитку людини та властивих йому дій під впливом різних естетичних об'єктів дійсності. Але кажучи, естетичне виховання - це «виховна та методична робота, яка ґрунтується на естетичних об'єктах реальності і їх властивостей, які викликають естетичні емоції і їх оцінки» [14].

Третій підхід до концепції естетичного виховання - як творчого процесу, тобто спрямованого на формування творчої естетичної діяльності, а не як окремих частин естетичного усвідомлення. Такий підхід до концепції естетичного виховання в цілому, на думку таких авторів, як В. Богословський [10], Д.Богоявленська [11] та інші).

На думку вчених Г. Григор'єва та В. Довидова, які вважали, що естетичне виховання - «цілеспрямована робота вихователів і вихованців, яке сприяє формуванню і поліпшенню в розвиненому людині здатності правильного сприйняття, правильно розуміння, цінувати і творити прекрасне в житті і мистецтві, активно брати участь у творчості, творенні за законами краси» [30, 31].

Не зважаючи на активну участь Н. Ветлугіна, яка брала у розробці проблеми естетичного виховання, говорить, що «естетичне виховання - це цілеспрямована система формування та розвитку особистості, який здатний приймати суспільно - естетичний ідеал, а також оцінити красу, гармонію в звичайному житті, в мистецтві, здатного творити по законами краси» [21].

Якщо наслідувати концепцію естетичного виховання, запропоновану Н. Венгер, М. Веракса характеризує її як «процес цілеспрямованого формування творчої активної особистості дитини, який здатний сприймати і оцінювати прекрасного, трагічного, комічного, потворного в житті і мистецтві, існувати і створювати за законами краси» [18, 19].

Можна виділити важливі положення, беручи до уваги сукупність визначень поняття «естетичне виховання», які говорять про його сутність:

- завданням естетичного виховання полягає у формуванні естетичних смаків та ідеалів особистості;
- це здатність формувати вміння сприймати і бачити красу, як у повсякденному житті, так і в мистецтві, а також її оцінювати;
- це процес цілеспрямованого впливу;
- формування здатності до творчої діяльності, а також створення краси.

Вивченню аспектів естетичного виховання з боку філософії та психології, свої роботи присвятили Л. Айдарова, А. Бакушинський, С. Виготський та ін. [1, 6, 24, 25].

Естетичне виховання Т. Голінська розуміє як процес розвитку естетичної культури людини як особистості. Особливу увагу вчений приділяє взаємозв'язку естетичного виховання з іншими сферами виховання, такими як політика, праця, моральність [27].

На думку Т. Поніманська, існує естетичне виховання «Результативне формування людини, який здатний з позицій суспільно-естетичного еталона сприймати, оцінювати і розуміти естетичне в житті, природі і мистецтві, здатного існувати і перетворювати світ, творити другу природу за законами краси» [63].

Формування естетичних уявлень як основа естетичної культури особистості є одним із важливих виховних завдань сьогодні. Це завдання розглядається в роботі багатьох вітчизняних та зарубіжних психологів та педагогів. До них належить Л. Суботіна, Г. Сухорукова, В. Шацька та інші. [79, 81, 91].

Останнім часом серед викладачів існує помилкова думка про рівність естетичного та художнього виховання, але ці поняття слід чітко розмежовувати. Як, наприклад, В. Шацька вважає, що головна мета естетичного виховання: естетичне виховання, яке служить розвитку і

формування здібностей стимулювання естетичного ставлення учнів до творів мистецтва, формує ставлення в процесі створення краси в мистецтві, праці, в творчості за законами краси. Отже, можна сказати, що особливе місце, на думку автора, мистецтво повинно бути особливе місце в естетичному вихованні [91].

Отже, мистецтво - це «частина естетичної культури, як в свою чергу і художнє виховання частина естетичного, ця частина важлива, має вагу, але охоплює сферу діяльності людини» [21]. Е. Трошилова, А. Т. Тюльпа вважають, що художнє виховання - це процес цілеспрямованого впливу на засоби мистецтва на людину, завдяки якому у особистості відбувається розвиток художнього почуття і смаку, любов до мистецтва, вміння розуміти його, отримувати насолоду від нього та здатність творчої діяльності. І навпаки, набагато ширше естетичне виховання, яке стосується як художньої творчості, естетику життя, поведінки та трудових відносин. Естетичне виховання розвиває особистість з усіма можливими естетичними предметами та явищами, особливо мистецтво – найпотужніший інструмент [86, 87].

Стимулюючи здатність до творчості, для досягнення більшої міри вдосконалення результатів праці, як духовних, так і фізичних, він враховує мета естетичного виховання Жан-Жак Русо [77].

О. Рудницька також вважає, що успіх людської діяльності в будь-якій області залежить від ступеня та глибини розвитку навичок. Тому всебічне формування всіх талантів і здібностей людини – це кінцева мета і головне завдання естетичного виховання. На думку автора, найголовніше - виховання, формування якостей, навичок, що дозволяють людині не тільки бути успішною в будь-якій справі, а й створювати естетичні цінності, насолоджуватися ними та красою навколишнього світу [74].

Естетичне виховання також сприяє всебічному формуванню, крім формування естетичного відношення дітей до реальності та мистецтва. На формування людської моралі впливає естетичне виховання, яке впливає на

формування знань про світ, суспільство та природну красу. На формування мислення та уяви, волі, наполегливості, організованості, дисципліни впливає різноманітність творчих занять дітей. Підводячи підсумок, точніше, він відтворив мету естетичного виховання Ш. Рзаєв, на його думку, результат естетичного виховання - гармонійно розвитку особистість, яка утворена, високоморальна, що володіє умінням трудитися, бажанням творити, що розуміє красу життя і красу мистецтва. Така мета показує «особливість естетичного виховання, а як одна з частин великого педагогічного процесу» [71].

Всі турботи дітей пов'язані з його потребами та захопленнями, поєднані з об'єктивними можливостями їх задоволення. Пізнання дитини через зір, слух, нюх, дотик, смакові відчуття, рух за рахунок різних суб'єктивних форм, відтінків кольору, звуків, запахів. Чим більше розвинені ці аналізатори, тим глибше діти сприймають навколишній, тим багатшими їх переживання, тим цікавіше стає для них навколишній світ. У зв'язку з тим, що саме в дошкільному віці починається формування і розвиток сенсорної сфери, педагогічним працівникам просто необхідно скористатися всіма можливостями для розвитку всіх органів почуттів у дітей.

Однією з класифікацій показників сформованості естетичних уявлень про засоби виразності є класифікація запропонована Є. Речицького «Естетична значимість і завершеність творчої роботи» [70]:

1. Передача форми:

- форма передана правильно;
- є незначні спотворення;
- форма не вдалася, досить багато спотворень.

2. Будова предмета:

- кожна частина предмета розташована на своєму місці;
- є невеликі спотворення;
- багато помилок у розташуванні об'єктів.

3. Передача пропорції предмета в зображенні:

- пропорції предмета дотримані;
- є невеликі помилки в зображенні;
- неправильно показані пропорції предмета.

4. Композиція (для більш повної і точної характеристики оволодіння дітьми композицією виділені дві групи показників):

а) в якій частині листа розташоване зображення (по всьому листу, на смузї листа, не продумана, носить випадковий характер);

б) співвідношення за величиною різних зображень, які складають картину:

- дотримуються пропорції в зображенні предметів;
- є невеликі спотворення;
- невірно намальовані пропорції в зображенні.

5. Передача руху:

- рух намальовано дуже чітко;
- рух намальовано невизначено, невміло;
- зображення статичне.

6. Колір. В даному критерії необхідно виділити дві групи показників:

- перший показник - передача реального кольору предметів і зразків декоративного мистецтва;

- другий показник - творче мислення у виборі кольору, вільне володіння кольором:

а) колірне рішення картини:

- показаний реальний колір предметів;
- є відступи від реального кольору;
- невірно переданий колір предметів;

б) різноманіття колірної гами картинки, яка відповідає задуму і виразності зображення:

• багатобарвна або обмежена гамма - колірне рішення повністю відповідає задуму і характеристики зображуваного;

- в зображенні переважає кілька кольорів або відтінків більшою мірою випадково;

- повну байдужість до кольору, зображення виконано в одному кольорі (або випадково взятими квітами).

При аналізі процесів образотворчої діяльності було проведено аналіз наступних компонентів:

7. Характер лінії (відповідно до проведеного дослідження по формуванню у дітей ручної вмілості цей критерій включає чотири групи показників):

а) характер лінії:

- єдина;
- лінія переривчаста;
- тремтяча (жорстка, груба);

б) тиск:

- середній;
- сильний, енергійний (іноді продавлювати папір);
- слабкий (іноді ледве видний);

в) розфарбовування (розмах):

- дрібними штрихами, які не виходять за межі контуру;
- великими розмашистими рухами, які іноді виходять за межі контуру;
- безладними лініями (мазками), які не поміщаються в межах контуру;

г) регуляція сили натиску:

- дитина балансує силу натиску, розфарбовує в межах контуру;
- дитина не завжди балансує силу натиску і розмах;
- дитина не балансує силу натиску, виходить за межі контуру.

8. Ставлення дітей до художньо-творчої активності (в цьому критерії виділені три групи показників для більш детальної характеристики відносини дітей до діяльності):

а) відношення до оцінки дорослого:

- адекватно реагує на зауваження дорослого, намагається самостійно виправити помилки, недоліки;

- емоційно реагує на оцінку дорослого (при похвалі - радіє, темп роботи збільшується, при критиці - знічується, діяльність сповільнюється або зовсім припиняється);

- байдужий до оцінки дорослого (діяльність не змінюється);

б) оцінювання дитиною створеного ним зображення:

- адекватна;

- неадекватна (завищена, занижена);

- відсутнє.

в) емоційне ставлення до образотворчої діяльності: наскільки яскраво (сильно, середньо, байдуже) дитина відноситься:

- до запропонованого завданням;

- до процесу діяльності;

- до продукту власної діяльності.

г) рівень самостійності:

- виконання завдань самостійно, без допомоги вихователя, в разі необхідності звертається з питаннями;

- потрібна незначна допомога, з питаннями до дорослого звертається рідко;

- необхідна підтримка і стимуляція діяльності з боку дорослого, безпосередньо з питаннями до дорослому не звертається.

Таким чином, на підставі вивченої літератури можна зробити такі висновки, що естетичне уявлення - це результат естетичного сприйняття, який закріплений в образі сприйнятого об'єкта. В рамках нашого дослідження формувались естетичними уявленнями, є уявлення про образотворче мистецтво, і красі в природі і в мистецтві. Та формування естетичних уявлень - це процес спрямований на збагачення наочного образу і узагальнення відображень про сутність і форми прекрасного, з точки зору моральних законів в художній творчості, в природі, в житті,

мистецтві, навколишній світ, наочний образ, що несе в собі характерні ознаки якостей людини, предмета або явища. Сформованість естетичних уявлень можна уявити в єдності трьох критеріїв: когнітивні; емоційно-чуттєві; діяльні.

1.2. Психолого-педагогічна проблема особливості формування естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку до мистецтва

Аналізуючи літературу, слід констатувати, що формування естетичних уявлень - це процес навмисного, систематичного впливу на особистість дитини для цілеспрямованого розвитку її здатності бачити красу світу, мистецтва та створювати його.

Дорослі та діти щодня піддаються мистецьким та естетичним процесам. Прекрасне і потворне, трагічне та комічне надають усьому світу значну роль у повсякденній роботі, у повсякденному житті, у міжособистісному спілкуванні.

Краса приносить естетичне задоволення, розвиває роботу, робить зустрічі з людьми приємнішими, навпаки, негарно відкидати, трагедія вчить співчуття, комедія - допомога в боротьбі з недоліками.

Формування естетичних уявлень взагалі відбувається у дітей «Етапи його природної та культурної діяльності та всі види поведінки, спрямовані на гармонізацію світу та продуктів їх діяльності, їх самих та їх спілкування з іншими людьми» [57].

Категорія краси - це головна естетична категорія. Він відображає не лише естетичну, але й моральну оцінку. Знання про красу формується шляхом побиття у дітей відбиваючих предметів, таких як іграшки чи витвори мистецтва. Поступово до старшого дошкільного віку приходять вивчення краси в явищах природи, життя, оцінка людських вчинків і вчинків.

У цьому віці дошкільнята судять про вчинки, які є красивими, а які некрасивими. Вони вчать, що людина, яка працює, велика, а лінь - потворна. Дітей виховують у красі умов праці, і вони вчать їх дбати про наслідки цих творів через різні види мистецтва: поезію, написання пісень, музику, образотворче мистецтво. «Дошкільнята отримують знання про те, що прекрасне, і можуть дати естетичну оцінку: прекрасне чи негарне, негарне чи негарне. Особливу увагу слід звернути на знання дітьми творів народної творчості» [54].

Великий педагог Я. Коменський зробив великий акцент на важливості малювання та музики у вихованні повністю розвиненої людини і пропонував запровадити ці предмети в материнських школах як діяльність для розвитку дитини, і вважав, що природа дозволяє мистецтву [42].

Твори І. Песталоцці, безсумнівно, мали значний вплив на дизайн педагогічного розвитку. Зрештою, саме він спочатку поставив перед собою завдання організувати навчання з урахуванням віку та індивідуальних особливостей дітей. Виходячи з того, що усвідомлення тіла є першим моментом знань, він запропонував навчати дітей, залучаючи всі органи чуття [60, с. 44–49]. Отже, слід визнати, що він був справжнім керівництвом у ідеї введення малювання до шкільних предметів і наполягав на тому, щоб воно передувало навчанню письма. Крім того, слід згадати, що І. Песталоцці наголошував на необхідності спеціальних вправ для розвитку зорового мислення («змістовне споглядання»), які вчать око все дивитись, порівнювати та групувати [60, с. 45]. Це означає, що він вважав, що розвиток зорової пам'яті загалом повинен допомогти дитині засвоїти інші предмети.

К. Ушинський зробив великий акцент на естетичне уявлення до відображення мистецтва дітей дошкільного віку, аргументуючи це тим, що дитина мислить формами, кольорами та звуками. Успіх залежить від того, наскільки освітяни усвідомлюють суть краси, її роль у житті людини та формування особистості [89, с. 40].

Розвиток науково-теоретичних джерел відповідних тем сприяє тому, що проблеми формування естетичного уявлення дітей старшого дошкільного віку до мистецтва на початку ХХ століття базувалися на припущенні, що дитинство є прообразом гармонії і маленькі діти (дошкільнята) зазвичай сприймають світ як усі. І оскільки цілісність маленької особистості носить синкретичний характер, розвиток інтелекту, здатності до рефлексії та самовиховання (також художнього) з урахуванням віку поступово позбавляє людину цілісності.

Тому цілком узгоджується те, що різноманітність теорій освіти наступного історичного періоду (початку 20 століття) об'єднувала ідея творчого розвитку дитини на основі її психофізичних характеристик.

Варто згадати, наприклад, що освітня система М. Монтесорі показала можливості розвитку дитини в групі різного віку, що сприяло співпраці та взаємодопомозі між дітьми. Розвиток «мови відчуттів» змусив дітей відмовитись від думок про полярне судження (добре проти поганого) та розвинути емоційну сферу, що знайшло своє відображення у розвитку мови, здатної зрозуміти тонкі нюанси почуттів: «цікаве, дратує, я пишаюсь». Зокрема, М. Монтесорі ввів «емпатичне слухання» [55] для моделювання ситуації, коли дитина мала точно пояснити слова та назвати почуття, яке вони відчували.

Зіткнувшись із цією проблемою, слід зазначити, як С. Русова пов'язувала теорію та практику формування естетичних установок дітей з ідеями освіти та національної науки, трактуючи ігри, усну народну творчість та природу як невичерпне джерело для пробудження духовних сил дитини [76].

Такі вчені, як Н. Доломанова, Г. Рошаль, М. Румер, В. Шацька та інші, ретельно вивчили питання формування естетичної ідеї мистецтва у дітей дошкільного віку [33; 72; 75; 91].

Загалом В. Шацька розглядала процес проектування естетичної репрезентації мистецтва як низку послідовних взаємопов'язаних впливів

на дитину під керівництвом вихователя через мистецтво та саме життя, спрямованих на всебічний естетичний розвиток дитини, для навчальних завдань. На думку В. Шацької, процес формування естетичної ідеї до мистецтва включає не лише поступовий розвиток естетичних навичок та сприйняття, а й здатність активно та творчо висловлюватись у певному виді мистецтва до такої міри, яка відповідає певному рівню освіти [91, с. 3-4].

П. Блонський зазначав, що процес формування естетичної художньої ідеї із зображенням пов'язаний із формуванням творчості або розвитком художнього смаку та сприйняття. Водночас він підкреслював, що художній смак і художнє сприйняття формуються лише в процесі художньої творчості; тісно пов'язані з активним життям дитини: кожна дитина може бути творцем різноманітних цінностей, у тому числі естетичних: будуючи будинок, вони демонструють свою архітектурну креативність, форми та кольори, демонструють свої навички скульптора та живописця, зрештою, докладають зусиль дитину танцювати, драматизувати [9, с. 98].

Особлива увага приділяється міркуванням Д. Кабалевського, який вважав, що існують усі реальні шляхи побудови науково обґрунтованої системи для створення естетичної репрезентації особистості в декоративно-прикладному мистецтві. Тому він надав перевагу трьом типам мистецтва у формуванні особистості: літературі, музиці та візуальному мистецтві, і наголосив на важливості різних організацій, позашкільних установ та сімей у цьому процесі [39].

Водночас слід зазначити, що А. Макаренко, який розкрив суть процесу проектування естетичної репрезентації особистості в мистецтві, вважав надзвичайно важливим введення художнього елемента в процес дитячого життя [51]. Він з великою впевненістю стверджував, що при створенні естетичної репрезентації особистості для мистецтва зміст художніх творів відіграє важливу роль і поєднує правдивість роздумів про

сенс життя з художньою досконалістю. Для того, щоб усвідомлено і глибоко відчувати дітей, навчальна діяльність у галузі мистецтва повинна базуватися на наявному віці розвитку як за змістом сюжету, так і за його формою, виражальними та образними засобами, мовною насиченістю та наочністю. У цьому випадку виховання здатності сприймати твори мистецтва не слід відокремлювати від надання здатності правильно розуміти та оцінювати ці твори та виховання в художньому смаку, що, в свою чергу, впливає на процес виховання в естетичній культурі.

Важливе місце у дослідженні та вивченні проблеми формування естетично уявлення особистості в образотворчому мистецтві посідали праці В. Сухомлинського, який вважав, що розвиток інтелектуальних та морально-естетичних характеристик людини без витонченості почуттів, переживань, емоційні та естетичні думки щодо інших та себе неможливі. В процесі естетичного виховання він інтегрував природу та мистецтво та намагався навчити дітей відчувати, розуміти, цінувати та створювати красу в роботі [80].

Питання процес формування естетичної репрезентації особистості в мистецтві завжди викликало великий інтерес у різних галузях науки (філософія, психологія, педагогіка). Тому філософські та естетичні аспекти цієї проблеми були враховані в науковій роботі Ю. Афанасьєва, М. Каган, Т. Казакова, Н. Крилова [3; 40; 41; 47]. Психологічні основи формування естетичного уявлення людини в декоративному мистецтві обговорюються у дослідженнях Л. Божовича, Л. Виготського та Б. Теплова [13; 22; 84]. Теоретичні основи естетичного уявлення декоративного мистецтва базуються на наукових висновках Н. Ветлугіної, Т. Комарової, В. Котляра, Н. Сакуліної [20; 44; 46; 78].

За радянських часів Н. Зубарева досліджувала проблему сприйняття мистецтва в галузі дошкільної освіти. Вона зазначила, що діти у віці від 5 до 7 років можуть не тільки милуватися красою в мистецтві, але й висловлюватися з цього приводу, обґрунтовуючи, чому певний предмет

здається їм гарним, що він прекрасний [36, с. 85]. На основі обширного експериментального матеріалу дослідник вперше визначив три різні рівні оцінки дітей дошкільного віку, що стосуються сприйняття творів мистецтва.

На першому, найнижчому рівні, дитина ще не сприймає цілісного художнього образу, а просто емоційно реагує, насолоджуючись поданням знайомих предметів, які вона впізнає в образі. Тому Н. Зубарева зазначила, що у багатьох випадках такі судження є об'єктивними або релевантними (я вибрав ту чи іншу картину, тому що «ще немає такого будинку», «тому що тут є човен, на якому можна кататися», «тому що це яблуко, смачне»). Діти віком до трьох років перебувають на цьому етапі естетичного розвитку.

На другій фазі естетичного розвитку дитина починає не лише помічати, а й усвідомлювати елементарні естетичні якості в роботі, які роблять образ привабливим для нього. З увагою вчителя велика кількість дітей, починаючи з п'яти років, можуть здобути основне естетичне задоволення і, рідше, оцінити красу малюнка, особливо кольорову та кольорову сумісність представлених предметів та явищ - техніку форми та композицію.

На третьому, найвищому рівні естетичного розвитку, дошкільнята вже можуть сприймати більше, ніж притаманне зовнішнім ознакам представленого явища. Дитина може зрозуміти глибинні риси художньої картини. Це все ще часткове, неповне розуміння, але воно дозволяє дитині естетично пережити хоча б частину задуму художника. На цьому етапі розвитку є переважно діти старшого дошкільного віку за умови, що вони спеціально педагогічно працюють над розвитком своїх естетичних почуттів та естетичного сприйняття [36, с. 98].

Отже, якщо проаналізувати особливості естетичної репрезентації картин дітей дошкільного віку, на які звернула увагу Н. Зубарева, можна побачити, наскільки важливим для наших досліджень є те, що старші дошкільники здатні певною мірою естетично передати задум художника жити і розуміти деякі внутрішні характеристики картин. Умови для цілеспрямованої, добре підготовленої та продуманої в педагогічному плані

роботи, спрямованої на активізацію процесу їх спілкування з витворами мистецтва.

Поступово старші дошкільники починають освоювати концепцію піднесеного через знайомство з героїзмом, романтикою в бою та роботою. Дошкільнята починають розуміти аспекти трагедії, тісно пов'язані з красою та піднесеністю. Учасники трагічної сутички, що несуть прапор прогресу та співтворчі рух людського суспільства, отримують позитивну естетичну оцінку.

В. Шацька вважала, що основною метою естетичного виховання є формування та розвиток навичок активного естетичного ставлення учнів до творів мистецтва, а також розвиток участі у формуванні краси в мистецтві, праці, творчості за законами краси. Згідно з визначенням, мистецтво повинно відігравати важливу роль у процесі естетичного виховання вихователя. Мистецтво є одним з головних елементів естетичної культури, оскільки художнє виховання є естетичним елементом, важливим елементом, який стосується лише однієї сфери людської діяльності [91].

Але вирішення проблем в естетичному вихованні тісно пов'язане з формуванням та розвитком у дітей таких якостей особистості, як ініціативність, здатність прогнозувати майбутні результати, здатність досягати їх, здатність мріяти.

Завдання кожної освіти полягає у формуванні певних потреб в особистості. Формування естетичної потреби, яка визначається як потреба в красі людини, точніше відповідно до законів краси. Вихователі повинні звертати особливу увагу, по-перше, на широту естетичних потреб, тобто «Естетична здатність особистості стосуватися якомога ширшого спектру явищ дійсності; По-друге, якість естетичної потреби, що виявляється на художньому рівні смаком та ідеалом; по-третє, активна творчість, як виконавська, так і авторська, не лише в мистецтві, а й у всіх формах людської діяльності. Ці особливості можна вважати критерієм естетичного виховання особистості» [29].

Естетичний смак - відносно стійке властивість особистості, закріплені через естетичну інформацію, об'єктивні норми і суб'єктивні переваги, які служать особистісним критерієм для естетичної оцінки.

Конкретно - історичне уявлення людей про високу, відповідної красі і їх діяльність по її досягненню - це естетичний ідеал.

У дитячому садку заняття з естетичного виховання пов'язані з усіма сторонами виховного процесу, так як різноманітність форм цього сприятливо впливають, і результати видно в самих різних видах діяльності.

Передбачають заняття такі: - естетичне виховання за коштами мистецтва; - формування і розвиток естетичного ставлення до навколишнього світу через знайомство з соціальними і природними явищами у побутовій діяльності, у трудовій діяльності, ігрової діяльності.

Не можливо вважати, що естетичне виховання - це сукупність окремих незалежних заходів. Навпаки це дуже складний процес по формуванню особистості, активне освоєння явищ життя і мистецтва, в зв'язку з цим даний процес передбачає «організацію науково розроблену систему. З постановки суті і завдань впливає естетичне виховання» [58].

У будь-якому віці потрібно врахувати вікові психофізіологічні особливості дітей, а також вимоги сучасного рівня художнього розвитку молодого покоління, захоплення, доступність, регулярність і порядок утримання в науково-теоретичній розробці системи естетичного виховання, її практичному здійсненні.

Одне з важливих умов повноцінного естетичного виховання - середовище, яке оточує дитину в дитячому саду: предметне середовище: меблі, іграшки, будівля дитячого садка ділянку з його обладнанням та зеленими насадженнями. «Гармонії ліній і форм, колір, різноманітність змісту все це сприяє формуванню основ естетичного смаку, естетичного сприйняття, естетичних почуттів, оцінок» [58].

Друга важлива умова – це присутність в побуті творів мистецтва, таких як художня література, твори декоративного мистецтва або декоративно-

прикладного мистецтва, скульптура, картини, естампи, музичні твори та інше. З самого раннього дитинства дитину потрібно оточувати справжніми витворами мистецтва.

Третьою наступною важливою умовою є діяльність самих дітей, в зв'язку з тим, що створення естетичного середовища ще не визначає успіх естетичного виховання дитини. Спільна робота педагога і дитини з формування у дошкільника творчих здібностей до прийняття художніх цінностей, до продуктивної діяльності лежить в основі методики естетичного виховання. Необхідний індивідуальний і виборчий підхід до сприйняття естетичних явищ, в основі яких лежить емоційний відгук як прекрасного. «На красиве в природі, мистецтві, на добрі почуття людей дитина завжди позитивно відгукується. Особистий досвід малюка, позитивні спонукання, прагнення, переживання завжди мали велике значення»[59].

Різноманітність методів естетичного виховання залежить від багатьох умов, таких як кількість та якість художньої інформації, форми організації та діяльності та вік дитини.

Навчання та педагогічна практика визначає низку найефективніших методів, що у дітей дошкільників сприяє формуванню естетичних почуттів, поглядів, суджень, оцінок, практичних навичок та дій:

- метод переконання, який спрямований на формування естетичного сприйняття, оцінки, початкових проявів смаку;
- тренувальний метод, вправи у практичній діяльності, спрямованій на зміну середовища та розвиток навичок культури поведінки;
- метод проблемних ситуацій, що спонукають до творчої та практичної діяльності;
- метод викликання емпатії, емоційно позитивної чутливості до краси та негативного ставлення до потворності.

У дошкільній освіті широко використовується методичне прийняття гри. Дитина успішніше навчальної діяльності, якщо вихователь створює

ігрові ситуації, якщо художній матеріал подається захоплююче, якщо між дітьми проводяться ігрові змагання.

Сенс гри полягає в тому, що це форма організації життя дітей, додавання між ними конкретних стосунків, формування їх почуттів, у тому числі естетичних. Невибагливі ігри на лоні природи доставляють дітям багато радості, але допомагають загострити сприйняття краси, розвинути їх спостережливість, уяву та фантазію.

Можливо забезпечити повноцінне естетичне формування дитини за коштами комплексу всіляких методів. У процесі залучення уваги дитини до явищ повсякденного життя, до предметів навколишнього побуту розвивається естетичний смак. Сприяють закріпленню позитивних емоцій, розвитку бажань працювати проведення занять ручною працею, що дають дітям поглиблені знання про якість і можливості різних матеріалів. Театралізовані вистави, концерти, спектаклі все це сприяє естетичному вихованню дітей.

Сприяють формуванню естетичного сприйняття, основ естетичного смаку, почуттів, естетичних оцінок, різноманітність змістів форм, кольором, зовнішнього вигляду, гармонія ліній і форм. Необхідно приділяти особливу увагу «оснащенню педагогічного процесу, наприклад посібники, інструменти, матеріали, так як все це сприяє ефективному формуванню самостійної творчості, дитячих схильностей, інтересів, художніх навичок і умінь» [83].

Для самостійної художньої діяльності обладнуються зони в дитячому саду: музичний зал, художньо-ігрова зона, образотворчої діяльності. В даних зонах даються матеріали для вільного користування.

Аналізуючи дітей старшого дошкільного віку (5-6 років) в освітній галузі «Художньо-естетичний розвиток» це:

- Самостійне створює виразні образи різних об'єктів і явищ навколишнього світу на основі сформованих уявлень про них, при цьому намагається передати не тільки важливі ознаки (форму, колір, пропорції,

фактуру) зображуваних об'єктів, але і різні взаємозв'язку між ними, а також своє особисте ставлення.

- У різних видах образотворчої діяльності прагне до втілення розгорнутих сюжетів; в декоративно-оформлювальних діяльності створює вироби, гармонійно поєднують форму, декор та призначення предмета.

- Самостійно створює конструкції з різноманітних за формою, величиною, матеріалу і фактурі будівельних деталей і інших матеріалів (природних і побутових, готових і неоформлених); безпосередньо поєднуючи і адекватно взаємозаміно їх, відповідно до конструктивної завданням або своїм творчим задумом; розуміє спосіб і послідовність дій, самостійно планує роботу і аналізує результат.

Дошкільний вік, який спостерігає за естетичними явищами в житті, не тільки розвивається естетично, але і духовно. Дитина не усвідомлює естетичну сутність предметів, але для нього це є розвагою і без втручання дорослого у дитини можуть скластися невірні уявлення про цінності та ідеали» [68].

Формування дитини з боку художнього сприйняття є найважливішою частиною естетичного виховання, що використовується в якості виховного впливу засобами мистецтва. Художнє виховання у дітей формує спеціальні здібності, і розвивають в дитині в різних видах мистецтва: образотворчому, декоративному та в інших видах творчого обдарування.

Також, художня діяльність є умовою і засобом естетичного виховання, як організована вихователем, батьками, так і самостійна. Дитина виховується в діяльності - це одна з закономірностей виховання дітей дошкільного віку. Вся діяльність, яка пов'язана з такими видами мистецтва як: театральні-ігрові, словесно-художні, музичні, образотворчі та декоративні, це і є мистецькою діяльністю.

«У художній діяльності, як правило, присутні відтворює фактор і творчий. Дитина не може творити, якщо не навчиться відтворювати, репродукувати, той і інший фактор необхідні і взаємопов'язані»[64].

Перша й головна умова для формування естетичних уявлень - виховання здатності сприймати, правильно розуміти, оцінювати і створювати прекрасне в житті і мистецтві.

Процес формування естетичних уявлень у дітей охоплює дві важливі групи завдань.

Перша група завдання, яка спрямована на формування естетичних уявлень про навколишній світ. Це вміння бачити красу в природі, вчинках, мистецтві, розуміти прекрасне; виховувати художній смак, потреба в пізнанні прекрасного.

Друга група пов'язана з «уявленнями про образність художнього мови різних мистецтв: навчання дітей ліплення, малювання, рухам під музику, конструювання; співу; формування словесної творчості».

Позитивного результату у формуванні естетичних уявлень можна домогтися, якщо реалізувати обидві групи завдань, так як вони тісно взаємопов'язані.

Естетичне уявлення особистості відбувається з перших кроків маленької дитини, з перших його слів, вчинків. Навколишнє середовище дитини залишає великий відбиток на все подальше життя і відкладається в його душі. Тому спілкування з усіма дорослими, яка зустрічається на невеликому відрізку його життя, поведінку оточуючих людей, настроїв їх слова, погляди, жести, міміка - все це всмоктується, і залишається в його свідомості.

Велике значення в естетичному вихованні дітей відіграє організація дитячого побуту, таких як чистота, порядок, зручність. З раннього віку потрібно включати дітей до створення краси через організацію побуту, приведення в порядок свого одягу, порядку в кімнаті, таким чином, закріплюється у свідомості краса безпосередньо людини.

Організація дитячого побуту - чистота, порядок, зручність, де все пропорційно, погоджено за кольором, формою, величиною та інше, відіграє важливе значення в естетичному вихованні дитини. Вже з 2-3 - річного віку, дітей слід «долучати до створення світу краси через наведення порядку в

кімнати, охайність одягу, так закріплюючи їх в розумінні того, що красу творить безпосередньо людина. Не місце прикрашає людину, а людина місце»[15].

Через їх форму, колір, величину відбувається естетичне уявлення предметів. Величезну роль в житті дитини відіграє іграшка, вона не тільки повинна бути привабливою для дитини, а й цілої. В цьому випадку ми розвинемо, а дитині ті еталони краси, що становлять основу естетичних уявлень.

Наявність естетичного ідеалу, уявлення про скоєний, досконалість в музиці, мистецтві, навколишньому середовищу все це входить в естетичне уявлення. Дошкільник буде вважати ідеалом, якщо навколо нього будуть гарні і прекрасні речі, і тоді в своєму житті він завжди буде прагнути до ідеалу. «Важливою ознакою естетичного виховання вважається здатність спостерігати красу навколишньої дійсності, милуватися, доглядати, але не руйнувати» [19].

Тісно пов'язана з елементом милування здатність до глибокого переживання почуттів, які виробляє естетичний об'єкт.

Ознаками справжньої естетичної вихованості є почуття відрази при зустрічі з потворним, почуття гумору, почуття гніву, страху, виникнення гами піднесених почуттів і морального задоволення від спілкування з прекрасним, сарказму в момент споглядання комічного, співчуття, що виникають в результаті переживання трагічного.

Таким чином, загальне поняття естетичного уявлення пов'язано зі здатністю до художньо-естетичному творчості в мистецтві і житті, поведінці, відносинах. До цієї здатності входять наступні елементи: художній смак, здатність до милування, переживання і судження, елементи естетичної вихованості - естетичний ідеал, естетична розвиненість і естетична освіченість.

Зрозуміло, що у дітей це тільки зароджується, але вони у дітей вже існують, їх треба розвивати - це основа пізнішої естетичної зрілості дитини.

Тільки шляхом доведення виконавський навичок до автоматизму ми виховаємо естетично розвиненої дитини, в цьому випадку він буде тягнутися до більш досконалого. Переконливі свідчення ступеня естетичного уявлення людини є його вчинки, трудова діяльність, відносини з людьми у суспільному та приватному житті, його ставлення до свого одягу і зовнішнього вигляду. Роботу, по естетичному формуванню дитячої особистості, більш визначеною і цілеспрямованою допомагає нам зробити визначення естетичного уявлення.

Тому слід розглянути порівняльні операції в системі естетичної активації. Окрім порівнянь, зіставлення та співвідношень, було б надто складно визначити естетичне значення художніх творів. Отже, оціночна діяльність не повинна обмежуватися аналізами, що пояснюють фрагментованість природи та синтезовану репрезентацію художніх предметів. Це необхідний аспект рейтингу, без якого смакові оцінки незрозумілі та невизначені.

У той же час порівняння естетичних об'єктів між собою дає змогу визначити характеристики, конкретні характеристики кожного з об'єктів оцінки не в залежній формі, а в певному сенсі, переданому ставленням дітей до інших подібних явищ. Порівняння в цьому випадку повинно базуватися на втіленні діалектики взаємодії того, що є загальним і специфічним в оцінювальній діяльності.

Особливо важливим є той факт, що порівняння оцінного явища з його референтним поданням регулюється законами діалектичної взаємодії між необхідним та існуючим. Педагогічним посібником для цього виду порівняльної діяльності є вибір естетичного явища, яке могло б послужити взірцем для уяви дитини. Наступні порівняльні види діяльності, які дитина повинна виконувати самостійно, можуть здійснюватися опосередковано, лише якщо вихователь втручається в процес встановлення «взаємодії» естетичного стандарту з об'єктом оцінки.

Створення ситуації вибору, коли вони беруть участь у самостійних рішеннях щодо оцінки творів мистецтва, стає важливим для активізації оціночної діяльності старших дошкільників. Для цього доцільно використовувати дві техніки взаємодії, перша з яких створює умови для інтенсивних емоційних, об'єктивно красивих переживань, а друга створює умови для раціонального усвідомлення та інтелектуального розуміння сприйнятої краси. Іншими словами, до основних видів діяльності (складових) процесу естетичної оцінки належать, з одного боку, отримання емоційного враження, а з іншого - визнання естетичної сутності цього враження, власне естетичне ставлення до твору мистецтва. Ці основні заходи повинні постійно взаємодіяти і супроводжуватися такими операціями, як поява оригінальної художньої та оціночної реакції, її подальша кристалізація, аналітичне мислення, аргументація та, нарешті, словесний дизайн. Таким чином, діяльність естетичної оцінки може бути представлена у вигляді низки взаємопов'язаних видів діяльності, основою яких є: сприйняття, аналіз та узагальнення отриманих ідей, порівняння естетичних явищ та аргументація естетичного судження.

При формулюванні суджень слід бути особливо обережним, щоб розширити естетичний досвід дитини. І хоча часто не існує прямого зв'язку між оцінкою та широтою художньої свідомості, може виявитись, що широкий спектр сучасних знань та художніх ідей уможливорює зв'язок між відомим та невідомим. Нарешті, багатогранність художньо-естетичного матеріалу, що міститься в пам'яті дітей, може викликати набагато більшу кількість художньо-зображувальних асоціацій, що призводить до різних порівнянь.

На наш погляд, проблема творчості є одним із найважливіших елементів у вивченні природи мистецтва та художньої освіти. Тому, крім участі дитини у творчих навчальних заходах, мистецтво втрачає сенс. І серед основних елементів творчої навчальної діяльності в мистецтві слід

назвати: логічне мислення; емоційні переживання; інтуїтивне розуміння змісту художніх образів; уява.

Тому раціональний підхід характерний і необхідний для постановки творчого завдання, творчої мети та її інтелектуального обґрунтування. Розуміння плану дій та створення проекту з вирішення проблем також може «говорити» про процеси мислення дітей. Логічне мислення в процесі творчої навчальної діяльності полягає у спонуканні дитини до пошуку оптимальних способів висловлення власної творчої ідеї. Однак вихователь повинен покладатися на раціональні способи пізнання дитини та спонукати їх шукати нестандартні рішення.

Адже вихователь, який піклується про творчий розвиток дитини, повинен подбати про розвиток її емоційної сфери. Багато наукових досліджень показали, що процес художньої творчості неминуче супроводжується високою інтенсивністю емоцій, глибокими переживаннями та напруженим емоційним сприйняттям.

Для більш повного розуміння описаної проблеми слід зазначити, що творчість немислима без уяви. Для того, щоб щось створити, спочатку потрібно уявити, що згодом буде втілено в матеріальному об'єкті.

Виходячи із твердження про навчальну діяльність у галузі творчості, яка характеризується певною специфікою, можна припустити, що ні інтуїція, ні уява, ні фантазія чи емоційні переживання не зазнають безпосереднього впливу. Тому необхідно шукати непрямі методи, які мають додатковий побічний ефект та активізують творчу енергію дитини. В даний час можна виділити такі педагогічні підходи: перший для творчого розвитку полягає у вихованні у дитини бажання створити щось нове, вирішити проблему по-своєму. Впевненість необхідна для успішного творчого процесу, а очікування невдачі поєднує уяву та творчу ініціативу. Один із непрямих способів стимулювати творчий процес - це привернути увагу та зосередитись на предметі творчості.

Крім того, слід зазначити, що дуже ефективним способом залучення дитини до творчості є альтернативне вирішення художньої проблеми. Дослідження дозволило визначити основні завдання процесу формування естетичного уявлення дітей старшого дошкільного віку до образотворчої діяльності, а саме: розвиток естетичної чутливості дітей, формування специфічних емоцій, почуттів, установок та інтересів; створення резерву базових естетичних знань (звукових, кольорових та пластичних) та вражень, а також розвиток сенсорно-емоційних переживань, які складають основу для створення широких інтересів, потреб та здібностей, що виявляються в тому, що їх власник перебуває у кожній ситуації як поводить людина, що працює естетично; створення естетичного відношення до дійсності та до творів мистецтва, завдяки чому існує естетичне сприйняття, що веде до розуміння, оцінки, формування ідей та естетичних суджень; формувати та розвивати здатність естетичного уявлення в мистецтві на основі отриманих знань, що дозволяє йому емоційно переживати та оцінювати.

1.3. Зміст та структура процесу формування естетичного уявлення дітей дошкільного віку до образотворчої діяльності

Формування естетичного уявлення дошкільників старшого дошкільного віку до мистецтва в дошкільній освіті пов'язане з чітким визначенням теоретичних та методологічних основ дослідження, що визначають порядок практичних організаційно-методичних заходів щодо формування естетичних установок дошкільників до творів мистецтва.

Для того, щоб отримати повне розуміння теми дослідження, важливо звернутися до поняття «уявлення» як ключової категорії процесу формування особистості та важливої структурної складової теми нашого дослідження.

Багато філософських праць стосуються загальних положень та певних

аспектів категорії ставлення. Категорія ставлення є однією з найважливіших у філософії, що виникає внаслідок розуміння функцій (дій) у поведінці особистості. Наприклад, класифікація художніх творів людиною дозволяє говорити про своє конкретне ставлення до мистецтва. Тип ставлення визначається на підставі спостережень та оцінок реакцій особистості. Він може висловити неприязнь до певних сфер життя, що може свідчити про негативне ставлення до нього.

Багато в чому висновок про стосунки можна зробити на основі поведінкових показників людини, в яких часто візуалізуються внутрішні переживання. Хоча людина здатна судити про власні установки на основі свого внутрішнього досвіду, її соціальна поведінка може бути піддана об'єктивному дослідженню.

Однак слід підкреслити, що у філософії існує спільна різниця між установками як проявами смаку, наприклад, коли людині подобається певний художній напрям у мистецтві (наприклад, імпресіонізм). Крім того, філософи активно розглядають співвідношення категорій «знання» і «уявлення»: «знання» - дещо більш інтелектуальне і пасивне, а «уявлення» - погляд і дія.

Особливо важливим видається те, що Е.Ільїн виділив такі структурні елементи поняття «відношення»: потреби, емоції (емоційне ставлення), інтерес (як певний тип ставлення), оцінка (оціночне ставлення) [38, с. 11].

Категорія уявлення не менш важлива в психології. На думку вчених, він відіграє гносеологічну (когнітивну) функцію у розробці проблем характеру, мотивів, установок, цінностей, диспозицій особистості, соціально-психологічного клімату та багатьох інших, пов'язаних з виявленням суб'єктивних рис особистості (Б. Ананьєв, Б. Ломов, В. Мясіщев, С. Рубінштейн) [2; 49; 56; 73].

Опрацьовуючи наукові джерела на відповідні теми, можна забезпечити, що естетична уявлення є формою соціальної свідомості, яка представляє художній та емоційний розвиток дійсності через естетичні

почуття, переживання, оцінки, смаки, ідеали тощо, і зосереджується на художньому «Творчість та естетичні погляди», [90] це можна розглядати як основу естетичного розвитку світу та мистецтва, а також як специфічну форму відображення та втілення об'єктивних життєвих процесів та установок. Естетична уявлення особистості включає естетичну чуттєвість (естетичне сприйняття, відчуття, емоції, переживання, почуття та чуттєву частину естетичного смаку); естетично розвинений розум (інтелект є раціональною частиною естетичного смаку); естетична потреба, погляди, переконання, ідеал.

У цьому контексті слід підкреслити, що естетична потреба охоплює всі сфери життя та особисті стосунки і не може бути принципово обмежена іншими потребами, але що її розвиток збагачує всі інші потреби особистості. Отже, формування естетичних потреб включає різноманітний, гармонійний розвиток особистості [5, с. 14]. Однак слід підкреслити, що естетична потреба визначає процес пізнання навколишнього середовища, а спонукальною силою пізнання, крім потреби В. Мясищева, є інтерес, він розкриває духовний бік взаємодії зі світом людей та явищ. У структурі психологічної установки В. Мясищев вказував на наявність емоційного компонента та оцінку форми розпізнавання естетичної установки, її свідомої об'єктивації [56].

Аналіз наукової праці В. Мясищева показав, що естетичне уявлення - це соціальна форма оцінки та взаємодії, яку людство склало в процесі історичного розвитку, з предметами та явищами навколишнього світу, що мають індивідуальні проявні характеристики та базуються на ряді певних компонентів естетичного ставлення, а саме: емоційному, поведінковому, когнітивному, оціночному, активному [56, с. 88].

У зв'язку з цим слід підкреслити, що О. Половіна у своїй роботі ретельно вивчала ставлення дітей до різних видів праці, вибіркові стосунки дошкільників та ставлення до своїх однолітків. Особливий інтерес для нашого дослідження представляють теоретичні позиції вченого щодо

гендерних відмінностей у ставленні дітей до різних видів образотворчої діяльності, оскільки врахування гендерного фактора людини мало важливе значення для вивчення природи його естетичних установок.

Загалом, наукове визначення терміну «уявлення» можна трактувати як процес взаємодії між суб'єктом пізнання (особистістю) та об'єктом цих знань (сферою життя), що спонукає їх [особистість] переживати і реагує на сприйняття. Водночас уявлення - це нерозривне поєднання потреб, емоцій, оцінок, своєрідний прояв інтересу індивіда до об'єкта чи явища навколишньої дійсності [62].

Для більш повного розуміння окресленої проблеми варто зауважити, що сучасна філософська та естетична наука розглядає естетичні установки як квінтесенцію емоційних та духовних відносин особистості до навколишнього світу. У зв'язку з вивченням теоретичних основ проблеми естетичного уявлення людини до дійсності, на думку В. Березіна, одним із проявів загального ставлення людської свідомості до буття [7, с. 36]. Згідно з його визначенням, естетичне ставлення має соціальний характер і ціннісний характер і визначається як ставлення суб'єкта до об'єкта, оцінка вартості [7, с. 45]. Крім того, дослідник підкреслює, що естетична поза пов'язана з різними видами діяльності і може відігравати роль ціннісної орієнтації особистості. В. Березіна зазначає, що якість естетичного уявлення - це особливе визначення та спрямованість людських дій; психологічна та суб'єктивна регуляція творчої діяльності. Крім того, слід згадати, що, на думку В. Березіна, естетичне уявлення відображає особливості та рівень естетичної культури та представляє складний взаємозв'язок між об'єктивними естетичними цінностями та цінностями особистої свідомості. У цьому контексті слід підкреслити, що філософ досліджує взаємозв'язок між «естетичне уявлення» та «естетичні цінності» та підкреслює, що ці категорії пов'язані між собою: з одного боку, естетичне ставлення є складовою цінності, з іншого боку системних цінностей осмислено заповнює естетичне ставлення. Він бере до уваги

оригінальність естетичного ставлення і наголошує, що воно властиве «Власна» сфера дії (мистецтво), яка включається у всі види діяльності та сфери людської практики [7, с. 41]. Для більш всебічного розуміння окреслено проблем слід згадати, що дослідження М. Колесника та інших наголошують, що діяльність та реалізація естетичної пози є сукупний процес - це естетичний досвід. А саме мистецтво фокусує здатність естетично співвідноситися з явищами соціальної практики та природи, оскільки краса в мистецтві є зосередженим, узагальненим відображенням краси реального життя, тобто мистецтво фокусується на ставленні людини до предметів та явищ дійсності [43, с. 108].

Актуальність проблеми відображена у дослідженні М. Колесника, яке встановлює інтегративний характер естетичної постави. Тут поєднуються естетичні знання, почуття, смак, критерії оцінки, судження, інтереси та потреби. Дійсно, естетичні потреби є першоджерелами естетичних установок і визначаються як потреба у вільному, безкорисливому досвіді, який задовольняється в процесі споглядання краси в реальності, мистецтва та насолоди творчістю [43]. Вчений С. Багате вважає, що естетична потреба поряд із метою, мотивом та прагненням особистості є суб'єктивним фактором, що сприяє естетичному розвитку дійсності. Він може бути розвиненим і слаборозвиненим, ефективним і споглядальним, активним і пасивним, задовільним чи незадовільним [4, с. 17].

Для кращого розуміння окреслених проблем слід зазначити, що існують деякі інші інтерпретації феномену естетичного уявлення, коли трактується як процес формування та розвитку естетичного уявлення, художніх потреб, смаку, поглядів та навичок при естетичному уявлення є нетиповим, унікальним і однозначно захопленим об'єктами та явищами навколишньої дійсності, які мають на меті знайти риси з рисами найбільшої досконалості та привабливості [8, с. 15].

Таким чином, стає зрозумілим, що формування естетичних уявлень насамперед включає реалізацію сприйняття (здатність сприймати і

сенсорно оцінювати природні явища, соціальне життя та їх відображення в мистецтві та інших формах соціальної свідомості), якість яких впливає з попередніх досвід, знання та загальний інтелектуальний зміст людська діяльність, яка в свою чергу відображає реальність, засновану на соціальній практиці [37, с. 4].

Однак слід зазначити, що суть поняття «формування естетичного уявлення» полягає у розвитку емоційної сфери особистості зростаючої людини. На думку Б. Неменського та О. Мелік-Пашаєва, сама чуттєва природа естетики зрештою спонукає шукати специфіку цього освітнього напрямку у вихованні почуттів та емоцій. Роль відчуттів у формуванні естетичного ставлення, безсумнівно, велика, і розвинені відчуття сприяють швидшому засвоєнню понять та ідей, створюють умови для спілкування особистості та мистецтва та спонукають його до творчої діяльності [53, с.7; 57].

Вражаючим прикладом всебічного розуміння сутності окресленого явища є аргумент А. Люблинська, згідно з яким естетичний досвід завжди безпосередньо пов'язаний з конкретним чуттєвим сприйняттям явищ та об'єктів дійсності. Психолог наголошує, що неможливо оволодіти сутністю краси лише за допомогою чуттєвого споглядання, оскільки в процесі емпіричного споглядання неможливо визначити загальний критерій краси [50].

Актуальними в контексті досліджуваної проблеми є праці О. Дьяченко, який зосереджує увагу на гносеологічних та аксіологічних аспектах вивчення природи естетичних почуттів у структурі естетичної свідомості. На його думку, є три складові естетичного переживання навколишнього середовища: перша - це емоційна та естетична оцінка; друга – емоційно та естетичну рефлексія щодо задоволеної (незадоволеної) естетичної потреби, що стала (не стала) естетично цінною для суб'єкта; третя - це естетична реакція з емоційною цінністю, при якій відбувається перехід естетичного переживання у сферу емоційно настрою, що має

мобілізує вплив на естетичну діяльність [35].

Водночас слід підкреслити, що і інші сучасні вчені також встановили процес естетичного переживання: В. Вілюнас [23], А. Канарський [42], В. Разумний [69], які вказували на синтетичну природу естетичний досвід, що однозначно навпаки. Спілкування - від мислення до емоційно-естетичного реагування. Це виражається у поглибленні естетичного досвіду слова, яке є безпосередньою реальністю думки.

Опрацювання науково-теоретичних джерел на відповідні теми дає можливість забезпечити, щоб ця навичка вимагала свідомого, цілеспрямованого, систематичного та систематичного розвитку при формуванні естетичного уявлення особистості як процесу формування цілісного сприйняття та правильного розуміння прекрасного в мистецтві та дійсності, вміння творчо самовиражатися.

Відповідно до наукових знань, естетична культура особистості, її здатність до естетичного розвитку дійсності загалом є основою естетичного виховання дітей дошкільного віку. Рівень естетичної культури особистості проявляється у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, смаків, оцінок, поглядів, переживань, ідеалів та потреб) та у розвитку навичок та вмінь активної трансформаційної діяльності в мистецтві, роботі, житті та людські стосунки. Навчання старших дошкільників про певну систему естетичних уявлень, поглядів, які можуть допомогти їм виробити ефективні критерії естетичних цінностей, готовності та здатності вносити елементи краси у своє життя, починається із сприйняття навколишнього середовища.

Естетична оцінка - це, на наш погляд, процес і результат встановлення значення предметів і явищ, що оточують зростаючу особистість з точки зору їх уявлень про красу. Водночас вихователь повинен забезпечити активність дітей у залі оцінювання, зацікавленість у самовизначенні художніх уподобань навчального матеріалу, намагання виразити власну естетичну позицію у власних оцінках, а не механічно відтворювати

вказівки вихователя. Дитина не може сприймати твір мистецтва ізольовано, скоріше, порівняно із власними інтересами. Вона не тільки «потребує», але і «хоче» спробувати намалювати.

З огляду на це, дитина повинна бути зацікавлена не лише у сприйнятті, а й в оцінці художнього твору, щоб викликати бажання до оцінки - надати як свідоме, так і емоційне забарвлення процесу навчання мистецтву. Тоді навчальний процес набуде характеристик свідомого усвідомлення та активного втручання в суть художніх подій та явищ.

Тому слід надати значення порівняльним операціям у системі активації естетичної діяльності. Окрім порівняння, зіставлення та співвідношення, тому було б надто складно визначити естетичне значення художніх творів. Тому оціночна діяльність не повинна обмежуватися аналізом, роз'ясненням розчленованої природи та синтезованим поданням художніх об'єктів. Це необхідний аспект оцінки, без якого смакові рішення є розмитими та невизначеними.

У той же час порівняння естетичних об'єктів між собою дає змогу визначити характеристики, конкретні характеристики кожного з об'єктів оцінки не в залежній формі, а у значенні, яке передається ставленням дітей до інших подібних явища. Порівняння в цьому випадку повинно базуватися на втіленні діалектики взаємодії спільно та конкретно в оцінювальній діяльності.

Особливо важливим є той факт, що порівняння оцінювального явища з його референтним поданням підпорядковується законам діалектичної взаємодії між необхідним та існуючим. Педагогічне керівництво подібними діями такого роду передбачає вибір естетичного явища, яке могло б стати еталоном у уяві дитини. Наступні порівняльні заходи, які дитина повинна проводити самостійно, можуть здійснюватися опосередковано лише у тому випадку, якщо вихователь втручається у визначення «взаємодії» естетичного стандарту з об'єктом, що оцінюється.

Створення ситуації вибору, коли вони беруть участь у самостійному

вирішенні питання оцінки творів мистецтва, стає важливим для активізації оціночної діяльності старших дошкільників. Для цього доцільно використовувати два прийоми взаємодії, перший створюючи умови для інтенсивного емоційного переживання, який є об'єктивно красивим, а другий для створення умов для раціонального усвідомлення та інтелектуального розуміння сприйнятої краси. Іншими словами, основні дії (компоненти) процесу естетичної оцінки включають, з одного боку, отримання емоційного враження, а з іншого - визнання естетичної сутності цього враження, власне естетичне ставлення до твору мистецтво. Ці основоположні дії повинні постійно взаємодіяти і супроводжуватися такими операціями, як: поява первинної художньо-оціночної реакції, її подальша кристалізація, аналітичне мислення, аргументація і, нарешті, словесний дизайн. Отже, діяльність естетичної оцінки може бути представлена у вигляді серії взаємопов'язаних актів, основою яких є: сприйняття, аналіз та узагальнення отриманих ідей, порівняння естетичних явищ та аргументація естетичного судження.

Слід серйозно звернути увагу на підвищення естетичного досвіду дитини при оцінюванні відгуків. І хоча часто не існує прямого зв'язку між судженням і широтою художньої свідомості, може виявитись, що широкий спектр оновлених знань та художніх ідей дозволить встановити зв'язок між відомим і невідомим. Нарешті, багатогранність художнього та естетичного матеріалу, що міститься у дитячих спогадах, може викликати набагато більшу кількість художньо-образних асоціацій, що призводить до різних порівнянь.

На наш погляд, проблема творчості є однією з найважливіших частин вивчення сутності мистецтва та художньої освіти. Тому поряд із участю дитини у творчих навчальних заходах мистецтво втрачає своє значення. І серед основних компонентів творчої діяльності в мистецтві слід назвати: логічне мислення; емоційні переживання; інтуїтивне розуміння змісту художніх образів; уява.

Отже, раціональні підходи характерні та необхідні для постановки творчого завдання, творчої мети та її інтелектуального обґрунтування. Розуміння плану дій та створення проекту з вирішення проблем також дозволить вам «звернутися» до процесів мислення дітей. Логічне мислення в процесі творчої навчальної діяльності передбачає заохочення дитини до пошуку оптимальних способів висловити власну творчу ідею. Однак вихователь повинен покладатися на раціональні методи, щоб пізнати дитину та заохочувати її знаходити нестандартні рішення.

Адже вихователь, який піклується про творчий розвиток дитини, повинен дбати про розвиток своєї емоційної сфери. Численні наукові дослідження показали, що процес художньої творчості неминуче супроводжується високою інтенсивністю емоцій, глибокими переживаннями та напруженим емоційним сприйняттям.

Для кращого розуміння окресленої проблеми слід зазначити, що творча діяльність немислима без уяви. Для того, щоб щось створити, спочатку потрібно уявити, що згодом буде втілено в матеріальному об'єкті.

Виходячи із твердження про навчальну діяльність у галузі творчості, яка характеризується певною специфікою, цілком ймовірно, що ні інтуїція, ні фантазія, ні фантазія чи емоційні переживання не зазнають безпосереднього впливу. Тому необхідно шукати непрямі методи, які мають додатковий побічний ефект та активізують творчу енергію дитини. В даний час ми можемо виділити наступні педагогічні підходи: перший, для творчого розвитку, полягає у підвищенні бажання дитини створювати щось нове, щоб вирішити певну проблему по-своєму; довіра необхідна для успішного творчого процесу, а очікування невдачі пов'язує уяву та творчу ініціативу. Одним із непрямих способів стимулювання творчого процесу є привернення уваги та зосередження на об'єкті творчості [83].

Крім того, слід згадати, що дуже ефективний спосіб залучення дитини до творчості є варіантним рішенням художньої проблеми. Дослідження

дало змогу визначити основні завдання процесу формування естетичного уявлення дітей дошкільного віку до образотворчої діяльності, а саме: розвиток естетичної сприйнятливості дітей, формування певних емоцій, почуттів, установок, інтересів; створення сукупності базових естетичних знань (звукових, кольорових та пластичних) та вражень, а також розвиток сенсорно-емоційного досвіду, що формує основу для формування широких інтересів, потреб та здібностей, що виявляється в тому, що їх власник є в кожному Ситуація поводить як людина, що має естетичний ефект; формування естетичного уявлення до дійсності та до творів мистецтва, на основі яких виникає естетичне сприйняття, що веде до розуміння, оцінки, формування естетичних уявлень та суджень; освіта, заснована на отриманих знаннях та розвитку художніх навичок естетичного взаємозв'язку з образотворчим мистецтвом, що дозволяє емоційно переживати та цінувати, насолоджуватися, милуватися естетично значущими предметами та явищами.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО УЯВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Методи можливості образотворчої діяльності у формування естетичної уявлення у дітей дошкільного віку

Образотворча діяльність є частиною загальної виховної роботи в дошкільному навчальному закладі і пов'язана з усіма її напрямками: пізнання навколишнього матеріального світу, соціальних явищ, природи у всій її різноманітності; з різними видами мистецтва - «як класичним, сучасним, так і народним мистецтвом, включаючи літературу тощо, а також з різними видами діяльності дітей» [61].

Для того, щоб розвивати у дітей свободу творчих рішень, необхідно розвивати в них формувальні рухи, рухи рук, спрямовані на створення зображень предметів різної форми, спочатку простих, а потім більш складних, у всіх видах діяльності (малювання, ліплення та аплікації). Це дозволить дітям представити різноманітні предмети та явища зі світу. Чим краще дитина опановує формувальні рухи у другої молодшої, а потім у середній групі, тим легше і вільніше буде в старших групах створювати образи будь-яких предметів, проявляючи творчі здібності. Відомо, що будь-який умисний крок може бути здійснений на основі існуючих уявлень про нього. Представлення руху, що виконується рукою, формується в процесі зорового та кінестетичного (рухово-тактильного) сприйняття. Формувальні рухи рук під час малювання та моделювання різні: просторові властивості зображених на малюнку предметів передаються по контурній лінії, а при моделюванні - маси, обсягу. Рухи рук під час малювання відрізняються за своїм характером (сила тиску, обсяг, тривалість), тому ми окремо розглянемо кожен вид художньої діяльності,

що є частиною педагогічного процесу.

Слід пам'ятати, що всі види образотворчої діяльності повинні бути пов'язані між собою, оскільки в кожному з них діти відображають предмети та явища життя, ігри та іграшки, картинки з казок, жартів, загадок, пісень тощо. Формування креативності базується на розвитку тих самих психічних процесів (сприйняття, образи, мислення, уява, увага, пам'ять, ручна спритність тощо), які в свою чергу розвиваються в цій діяльності.

Відображаючи на картині факти з життя, дитина розвивається пізнавально - розвивається пам'ять, мислення та уява. Художню діяльність можна назвати найпопулярнішим захопленням дітей дошкільного віку. Майже всі діти виявляють не лише схильність, а й художні навички; за сприятливих умов ці здібності можна успішно розвивати та вдосконалювати.

Навчання на заняттях образотворчого мистецтва в середній групі будується як захоплююча проблемна гра, що забезпечує суб'єктивну позицію дитини та постійне зростання її самостійності та творчості.

Усі заняття проводяться в підгрупах та є інтегративними. Педагогічний процес включає також індивідуальні заняття з уповільненими дітьми та заняття з обдарованими дітьми. Групову роботу можна проводити двічі на тиждень з обдарованими дітьми. Під час групових занять обдаровані діти отримують додаткову, глибшу інформацію про художню програму, а головне - їм надається можливість необмеженої творчості.

Під час занять між усіма видами мистецьких занять - малювання, ліплення, аплікація, а також декоративно-корисні роботи - встановлюються тісні зв'язки.

Навчання дітей будується як захоплююча проблемна ігрова діяльність, що забезпечує суб'єктивну позицію дитини та постійне зростання її самостійності та творчості.

Діяльність в умовах збагаченого, що розвивається педагогічного середовища дозволяє дитині виявляти допитливість, допитливість, пізнавати навколишнє середовище без примусу та прагнути до творчих роздумів. Тож у класі діти потрапляють у цікаві ситуації, в яких їм самим доводиться шукати вихід.

Усі ці різноманітні види діяльності служать основою для виховання естетичного смаку, естетичного відношення до реальності повсякденного життя. У цій вправі формуються стосунки дітей: вони разом обговорюють ідеї, планують їх реалізацію, працюють разом, допомагають одне одному.

Роздуми про спільні ідеї, спільна відповідальність та взаємодопомога на роботі наближають дітей один до одного, сприяють формуванню позитивного ставлення один до одного. Самі продукти (листівки, книги тощо) є подарунками для батьків, їхніх друзів, завдяки чому вони є основою позитивної поведінки в життєвих ситуаціях.

Зорова діяльність створює у дитини специфічне відношення до сприйняття дійсності. У цьому сенсі процес не обмежується завданнями зображення, а охоплює й інші аспекти духовного життя дитини, впливаючи на її загальне сприйняття.

Людина майбутнього повинна бути творцем, людиною з розвиненим почуттям краси та активною творчістю. Художня діяльність є провідною формою естетичного виховання дітей дошкільного віку, основним засобом художнього розвитку дітей з раннього віку. Загальноосвітня програма базується на програмі мистецької освіти, виховання та розвитку для дітей віком від 2 до 7 років «Барвисті долоні» І. Ликова [48].

Педагогічна цілеспрямованість - це застосування цієї програми в дошкільному закладі як часткового та додаткового змісту освітньої галузі «Художньо-естетичний розвиток» комплексної програми розвитку та виховання дітей «Дитина», переглянутої відповідно до стандарту освіти дошкільної освіти.

Новизна і значення. Естетичне виховання дитини передбачає єдність

формування естетичного уявлення до світу та художнього розвитку за допомогою різних видів образотворчого мистецтва та естетичної дійсності.

Метою програми є формування естетичного ставлення, а також художньо-творчих здібностей у сфері зорової діяльності дітей у молодшому шкільному та дошкільному віці.

Основні завдання:

1. Розвиток естетичного сприйняття художніх образів (у художніх творах) та предметів (явищ) навколишнього світу як естетичних об'єктів.
2. Створити умови для вільних експериментів з матеріалами та художніми інструментами.
3. Знання універсальної «мови» мистецтва - засобів художньо-образної виразності.
4. Збагачення індивідуальних художньо-естетичних переживань.
5. Розвиток художньо-творчих здібностей у продуктивних видах дитячої діяльності.
6. Виховання художнього смаку та гармонії.
7. Створення умов для багатовимірної та захоплюючої діяльності дітей у художньо-естетичному розвитку навколишнього світу.
8. Створення естетичної картини світу та основних елементів «Творець концепції Я».

Відмінною рисою програми є інтеграція різних видів образотворчого мистецтва та художньої діяльності дітей на основі принципу взаємозв'язку узагальнених ідей (як інтелектуальна складова) та узагальнених методів дії (операційна складова), що забезпечують оптимальне умови для повноцінного розвитку художньо-естетичних здібностей дітей відповідно до їх віку, та індивідуальні можливості.

Авторська програма художнього виховання, навчання та розвитку дітей 2-7 років «Кольорові долоні» І. Ликова має систематизований комплекс навчально-методичних публікацій та сучасний наочний матеріал (демонстрація та роздатковий матеріал). Програма формує

загальнопедагогічні, специфічні принципи організації художньої діяльності дошкільників, а також необхідні педагогічні умови, необхідні для ефективного художнього розвитку дітей. Найбільш широко використовуваний принцип тематичного простору (інформаційне поле), що допомагає реалізувати принцип складного тематичного планування, передбачений державним освітнім стандартом для структури основної загальноосвітньої програми, а також активний та поліхудожній підхід у естетичному вихованні дошкільників.

Програма призначена для дітей дошкільного віку від 2 до 7 років.

Термін реалізації - 5 років. Зміст програми орієнтований на вікові показники та стартові можливості дітей.

Перший рік навчання визначений для дітей першої молодшої групи (2-3 роки).

Другий рік навчання - друга молодша група (від 3 до 4 років). Третій рік навчання - середня група (4-5 років).

Четвертий рік навчання - старша група (5-6 років).

П'ятий рік навчання - підготовча група до школи (6-7 років).

Форми та режим навчальної діяльності. Основною формою роботи з дітьми дошкільного віку та провідною діяльністю є гра. Зміст освітньої діяльності, побудовано виходячи з трьох блоків педагогічного процесу, це -:

- безпосередньо освітня діяльність (БОД);
- спільна діяльність дорослого з дітьми;
- вільна самостійна діяльність дітей.

Безпосередня навчальна діяльність будується як захоплююча проблемно-пізнавальна діяльність і має переважно інтегративний характер, проблемно-пошуковий за своєю суттю, передбачає пізнавальне спілкування, особистісно-орієнтований підхід учителя. Найзручніші для організації безпосередньо освітньої діяльності, коли моделювання, малювання та аплікація здійснюються на основі однієї теми (одного

зображення), що дозволяє поглибити та систематизувати художній досвід дитини за досить короткий проміжок часу.

Навчально-тематичний план побудований з урахуванням рекомендацій програми «Дитина» та доповнює зміст освітньої галузі «Художня творчість», тобто для проведення спеціально організованих безпосередньо освітньої діяльності для художньої творчості дошкільнят виділяється 2 безпосередньо освітня діяльність на місяць, отже, 18 безпосередньо освітня діяльність на рік. Доцільно провести безпосередньо освітня діяльність безпосередньо освітня діяльність для цієї програми наприкінці теми відповідно до складного тематичного плану закладу.

Очікувані результати

Досягнення дитини (Що робить нас щасливими)

- Дитина виявляє стійкий інтерес до прояву краси в навколишньому світі та до мистецтва; демонструє повагу до творів мистецтва та пам'яток культури, естетично привабливих об'єктів, музейних експонатів; висловлює бажання взяти все можливу участь у їх збереженні.

- Показує дослідницьку поведінку, ініціативність, незалежність та індивідуальність у процесі оволодіння мистецтвом.

- Називає, впізнає, описує деякі відомі роботи, архітектурні та скульптурні предмети, ремесла. У процесі сприйняття творів мистецтва він звертає увагу на засоби виразності (колір, лінія, ритм, композиція та інші), деякі особливості побудови композиції у творах живопису та графіки, засоби архітектури, декоративно-ужиткового мистецтва.

- Експерименти зі створення образу; в процесі власної діяльності проявляє ініціативу; виявляє самостійність у процесі вибору теми, продумування художнього образу, вибору прийомів і способів створення образу; самостійно поєднує візуальні прийоми та матеріали.

- Демонструє високу технічну грамотність.

- Планує діяльність, вміло організовує робоче місце, виявляє акуратність і впорядкованість у процесі реалізації, повагу до матеріалів.

Таким чином, в ході комплексу занять організуються сприятливі умови для розвитку естетичних інтересів та здібностей у дошкільників. Вихователь, систематично реалізуючи особистий підхід до кожного вихованця, сприяє найбільш повному розвитку загальних естетичних і особливо художніх талантів дитини. Вихователь поступово і цілеспрямовано проводить роботу з розвитку естетичного сприйняття, естетичного судження, оцінки, естетичних стосунків, естетичних почуттів тощо З раннього дитинства необхідно готувати дітей до творчості, щоб сформувати образний початок у художній діяльності.

2.1. Діагностичне дослідження сформованості естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку

Експериментально-пошукова робота проводилась на базі Одеського санітарного дошкільного навчального закладу «ясло-садок» №141, м. Одеса. У дослідженні взяли участь 10 дітей підготовчої групи.

Метою експериментальної пошукової роботи є визначення рівня сформованості естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку.

Завдання експериментальної пошукової роботи:

1. Визначити початковий рівень сформованості естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку.

2. На основі діагностичних даних розробити та частково протестувати комплекс занять, який спрямований на формування естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку засобами зорової діяльності.

3. З метою визначення ефективності розробленого нами комплексу занять провести повторне діагностичне дослідження формування естетичних уявлень старших дошкільників.

На основі дослідження О. Боровик [15, 16, 17], О. Дьяченко [35], Є.Ільїн [38], виділили критерії та показники формування естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку:

1) когнітивний критерій та показник - здатність будувати образ чи серію образів на задану естетичну тему.

2) емоційно-сенсорний критерій та показник - здатність виявляти та описувати почуття, емоції створеного образу.

3) критерій та показник діяльності - здатність трансформувати створений образ відповідно до естетичних категорій «краса», «творіння».

На основі вибраних показників ми можемо визначити рівні сформованості естетичних уявлень у дітей: високий рівень, середній рівень, низький рівень. Дамо опис цих рівнів.

Низький рівень - діти є носіями однакового рівня

«Негативно-гармонійні» форми взаємозв'язку (низький рівень як моральних ідей, так і низький рівень естетичних ідей). У цьому випадку дитина не розрізняє своїх уявлень про опосередковані дії як у житті, так і у сприйнятті творів мистецтва, називаючи дії героїв, зображених на картинах, добрими чи поганими, знаннями та уявленнями підлітка про запропоновані морально-естетичні категорії дуже бідні та безладні, а поведінка несвідома.

Середній рівень - діти виражають конкретність з точки зору єдиної якості образу героя в художніх творах або реальної людини, вони мають вузький діапазон моральних уявлень, пов'язаних із образами. Однак у яскравих емоційних ситуаціях вони виявляють почуття моральних аспектів навколишньої дійсності та людських стосунків, виявляють цікавість до творів мистецтва з естетичними проблемами, засвоєння цілісного змісту творів мистецтва відбувається за допомогою підказок та навідні запитання від вчителя.

Високий рівень - на цьому рівні дитина здатна узагальнити ряд конкретних дій і явищ за допомогою відповідних слів-понять, якими підліток може активно користуватися. Він розуміє та аналізує естетичну ситуацію, використовує детальне судження, знає способи відображеної поведінки, виявляє інтерес до образів творів, вміє виражати та пояснювати

почуття у сприйнятті образів.

Для діагностики рівня сформованості естетичних уявлень за когнітивним критерієм був використаний тест малювання «Створити, назвати» О. Дяченко [34].

Етапи діагностованої діяльності: кожній дитині видається білий аркуш паперу для малювання, простий олівець та кольорові олівці, пропонує намалювати малюнок на тему подарунка на день народження для бабусі. Після завершення роботи учні повинні придумати побажання для своєї бабусі. Завдання було запропоновано всім учням групи. Діти подарували свої малюнки після закінчення роботи.

На додаток до вищезазначених параметрів, кольори, використані на кресленні, символи були інтерпретовані (див. Додаток).

На підставі результатів діагностики було показано, що всі діти розуміють покладене на них завдання. Однак не багато хто зміг оригінально висловити свій намір.

Лише одна дитина показала найбільш значущий рівень оригінальності. Дівчина зобразила незвичайний сюжет з багатим змістом, за композицією суворо дотримувались, вона не просила допомоги у дорослого. Двоє дітей показали середній рівень оригінальності. Ці діти виконували роботу, не підказуючи вихователю, тоді як сюжет зображення досить простий, на малюнку зображений основний предмет та невеликі доповнення. Решта дітей (70%) виявили слабкий рівень оригінальності. Їм потрібні були підказки у виборі сюжету. Найчастіше діти зображували лише один предмет, майже не доповнювали іншими предметами, або, навпаки, малювали занадто багато предметів у вільному просторі аркуша.

Таблиця 2.1

Результати рівнів за когнітивним критерієм

Результати діагностики	Рівень
Високий	10%
Середній	20%
Низький	70%

Одна дитина (10%) показала значний рівень виразності малюнка. Дівчина використовувала різні виражальні засоби, експериментувала з кольорами, робила роботу активно та впевнено. Середній рівень виразності малюнка також показала 1 дитина (10%). Він характеризувався наявністю невеликого набору засобів художньої виразності: найчастіше лінія, невелика кількість кольорів на малюнку виявляли млявість у малюванні. Слабкий рівень виразності виявили 8 дітей (80%). Діти продемонстрували слабкі навички: відсутність чіткості ліній, відсутність форми, намалювали малюнок двома-трьома кольорами або взагалі не малювали.

Таблиця 2.2

Результати емоційного сенсорного рівня

Результати діагностики	Рівень
Високий	10%
Середній	10%
Низький	80%

Оцінка образності назви малюнка показала, що діти мали труднощі з придумуванням імені продукту своєї діяльності. Ніхто не показав значного рівня. Середній рівень показали 4 дитини (40%). Діти склали імена, відбирали найбільш ейфонічні («веселка, не краща натура»). У побажаннях мамі вони розкривали свої думки докладними реченнями. Слабкий рівень виявили 6 дітей (60%). Діти давали оцінку своєму малюнку, але вони не могли придумати для нього назви. Вони не хотіли, відповідали на питання про малюнок, бажання бабусі формулювали одним словом, простими реченнями («здоров'я», «подарунки», «щоб не захворіти»).

Таблиця 2.3

Результати рівня продуктивності

Результати діагностики	Рівень
Високий	0%
Середній	40%
Низький	60%

За всіма вищезазначеними критеріями, які мають кілька груп показників, оцінка дається за 3-бальною системою: перша - 3 бали; друге - 2 бали; третя - 1 бал. Усі оцінки складаються до показника для кожного критерію та вводяться в таблицю для кожної дитини. Найбільша кількість балів, яку може набрати одна дитина, - 45, найменша - 15. На основі отриманих результатів дітей можна класифікувати за рівнями зорових навичок.

Загальні результати формування естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку представлені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Загальні результати сформованості естетичних уявлень у дітей за виділеними критеріями

Імя, прізвище дитини	Критерії				Рівень
	когнітивний	емоційно-чуттєвий	діяльнісний	загальний бал	
Тетяна Б.	3	2	1	6	середній
Сергій Б.	3	1	1	5	низький
ЛюбаБ.	3	1	1	5	низький
Олександр Г.	3	1	1	5	низький
Артем П.	3	1	1	5	низький
Ніна Б.	3	1	1	5	низький
Ірина Н.	3	1	1	5	низький

Настя Г.	3	1	1	5	низький
Віталій Л.	3	3	3	9	високий
Надія Ж.	3	2	2	7	середній

Кількість балів за всіма критеріями сумарно відповідало такими рівнями сформованості естетичних уявлень:

- Високий рівень - 9-11 балів;
- Середній рівень - 6-8 балів;
- Низький рівень - 3-5 балів.

Кількісний та якісний аналіз результатів дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

Аналізуючи проведене діагностичне дослідження, були отримані наступні результати. Високий рівень виявлений у 1 дитини (10%), Середній рівень виявлено у 2 дітей (30%). Низький рівень виявлено у 7 дітей (60%).

На основі результатів діагностичного дослідження щодо формування естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку в зоровій діяльності на констатуючих етапах експериментальної пошукової роботи можна сформулювати наступні етапи подальшої роботи:

1. Розробити цикл занять, який буде спрямований на формування таких якостей, як оригінальність, індивідуальна активність.
2. Включити в комплекс занять із зорової діяльності, спрямованої на формування естетичних уявлень.
3. Відібрати художні твори, що викликають позитивний емоційний відгук: репродукції картин для формування емоційності у дітей, естетичного ставлення до творів.

Отже, можна припустити, що організація мистецьких занять для дітей старшого дошкільного віку на основі синтезу мистецтв створить ефективні умови для вирішення поставлених завдань.

2.2. Аналіз дослідно-експериментальної роботи з розвитку естетичних уявлень у дітей до образотворчої діяльності

Актуальність проблеми була відображена в ретроспективному аналізі перших програм дошкільної освіти, який прагнув визначити завдання та надати орієнтовний перелік робіт державного навчального закладу для дітей дошкільного віку. Це «типова програма виховання та навчання в дитячих садках» [85], яка лягла в основу створення єдиної програми дошкільної освіти, яка називається «Програма виховання та навчання в дитячому садку» [65]. Було встановлено, що в цих двох навчальних документах завдання ознайомлення з образотворчим мистецтвом визначено у зв'язку з активізацією естетичних почуттів дітей: «... розвивати здатність сприймати твори мистецтва, викликати емоційне ставлення до зображуваного явища, веселий настрій «Українська красуня», пустотливий настрій (тварини), твори, які дивують, інтерес до незвичного образу. Зверніть увагу, що «Програма виховання та навчання в дитячому садку» містить рекомендацію вводити дітей старшого дошкільного віку до образотворчої діяльності.

Для кращого розуміння проблеми варто зазначити, що цілі цієї програми включають також наступне: «... Заохочувати дітей дивитись на твори мистецтва та їх різні типи, зосереджуючись на виражальних засобах (ритмі, колір, форма, композиція: крапка, лінія, мазок) звертати увагу на колір, візерунок, орнамент)» [65, с. 176]. Автори цих програм рекомендують використовувати образотворче мистецтво як засоби навчання під час роботи з дошкільниками.

У цьому контексті слід підкреслити, що для більш детального вивчення проблеми ми проаналізували стан та авторські програми дошкільної освіти, які існують в сучасній дошкільній освіті в Україні

(Базова програма розвитку дітей дошкільного віку «Я в Світ» [67], «Дитина» [32], «Малятко» [52], «Українське дошкілля»[66], «Кольорові долоні» [48] та ін.). Аналіз їх змісту показує, що діти дошкільного віку вже знайомі з напрямками образотворчої діяльності (аплікація, малювання, ліплення, конструювання) в дошкільному навчальному закладі.

Ми розробили комплекс занять з формування естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку в зоровій діяльності з урахуванням завдань, що сформульовані в основі загальноосвітній програмі «Дитина». У галузі «художньо-естетичної творчості» для дітей старшої групи виконуються такі завдання:

- розвивати здатність до зорової діяльності (ознайомити дошкільників з різними матеріалами та обладнанням для малювання, ліплення, аплікації; заохочувати інтерес дітей до «гри» кольором, вигадкування та вигадкування композиції, оволодіння різними техніками у галузі художня культура; допомога та керівництво емоційно-естетичною, інтерпретацією образів предмета);
- формувати вміння створювати будівлю, конструкцію, малюнок, скульптуру, прикладний виріб на моделі різного ступеня складності;
- формувати уявлення про алгоритм дій, вчити діяти за алгоритмом, заснованим на схемі;
- вчити працювати за усними вказівками;
- навчити створювати продукт у співпраці, партнерстві (у парах, колективно) та забезпечити для цього необхідні умови;
- робити виставки, експозиції;
- залучати дітей до оформлення групи до свят, одночасно обговорюючи різні можливості та пропозиції;
- розширити коло навичок прикладної художньої ручної праці.

Таблиця 2.5

Тематичний план занять, спрямованих на формування естетичного погляди дітей старшого дошкільного віку

Тема занять	Педагогічні завдання	Діяльність дітей
малювання олівцем «Трава для кошенят»	виховувати у дітей співчуття до ігрових персонажів і виробити бажання допомагати; навчити малювати траву короткими штрихами, спонукати, безпосередньо розташовувати штрихи на всій поверхні аркуші; ознайомити дітей з зеленим кольором; підводити до розуміння того, що зелений колір у трави має безліч відтінків, і спонукати до відображення їх в малюнку	- робота в групі, - співпереживання ігровому персонажу, - виконання завдань
заняття з малювання «Царівний-пензлик розповідає»	викликати інтерес у дітей до малювання фарбами; формувати вміння берегти образотворче обладнання; вчити правильно, тримати пензлик; вмочати її в фарбу, знімати зайву фарбу про край баночки, промивати пензлик у воді і осушувати.	- пробудження інтересу до малювання фарбами, - формування умінь берегти образотворчі матеріали малювання
малювання олівцями «Трава і дерева»	продовжувати виховувати у дітей добре ставлення до героїв, формувати бажання допомагати їм, навчити штрихувати і проводити в різних напрямках довгі і короткі, прямі лінії; розвивати бажання доповнювати зміст малюнка словами, жестами, звуконаслідуванням; навчити зображати дерева з ягодами і квіти.	- розвивати навички звуконаслідування, - розвинути бажання доповнювати малюнки словами
заняття з ліплення «Комочек, який пише»	вихователю необхідно викликати у дітей інтерес до глини як до художнього матеріалу; навчити правильно працювати з глиною; розвивати інтерес в ліпленні; показати важливі властивості глини: м'яка, можна відривати шматки від великого кома, з'єднувати їх в одне ціле, ліпити; розвивати прагнення до образного позначення виліплених виробів і навчити придумувати найменування для предметів і персонажів; виявити їх вміння в ліпленні.	- розвивати інтерес працювати з глиною
заняття з ліплення «Равлик»	розвивати інтерес у дітей до ліплення; навчити їх ліпити змію шляхом згортання стовпчика і відтягування голови; продовжувати вчити дітей ліпити пальцями	- формування умінь ліпити
заняття з аплікації «Килимок»	розвивати у дітей інтерес до аплікації, закріплювати знання про правила наклеювання, спонукати до самостійного порівнянні візерунка (на смузі) з чергуванням кіл по кольором; навчити викладати з паперових. Смужок візерунки, знайомі їм предмети: будиночки, дерева, кущі.	-формування навичок гармонійного поєднання кольорів в роботі
Заняття заплікації	Продовжити існуючу роботу по розвитку	- робота в групі;

«Прикрась рушник візерунком»	у дітей чуйності, викликати бажання допомагати іграшковим персонажам; познайомити з правилами наклеювання, вчити викладати на папері фігури і наклеювати їх; познайомить з правилами роботи ножицями, вчити тримати ножиці і діяти з ними, розрізають вузькі смужки паперу поперек на квадрати	-формування навичок роботи з папером та ножицями
------------------------------	--	--

Робота над формуванням естетичних уявлень у дітей у зоровій діяльності була організована таким чином:

- на першому етапі занять було запропоновано завдання, спрямовані на емоційну реакцію на художній твір, явище, ситуацію в житті (наприклад, «згадай, як ти проводиш літо з батьками, які почуття ці спогади викликають у вас?»).

- на етапі актуалізації знань завдання вихователя орієнтоване на збагачення знань, на підтримку позитивних емоцій до твору, ситуації. На цьому етапі вихователь звертає увагу на зміст твору та засоби виразності, на різноманітність цих засобів, на обґрунтованість їх вибору.

- на практичному етапі дошкільнятам пропонувалося перевести свої почуття у конкретний образ, сюжет (наприклад, портрет тата, малюнок на тему «я і мій дім»).

- на останньому етапі дітям було запропоновано розповісти про свій малюнок, розповісти про свої почуття, які пережила дитина.

У групі використовували словесні методи: метод художнього слова (загадки, читання твору), бесіди (для розвитку емоційної чуйності), метод опитування (для розвитку знань, розвитку спостережливості, формування причинно-наслідкових зв'язків, для розвитку вміння висловлюватися про твір, свої почуття), метод пояснення (розкрити характеристики художнього твору). Наочні методи: вивчення репродукцій картин, відеокліп виступу, вивчення зразка. Практичний метод: виконання творчих робіт дітьми.

Таким чином, робота по формуванню естетичних уявлень дітей старшого дошкільного віку до образотворчої діяльності була спрямована

на вирішення завдань, які поставлені на початковому етапі дослідно-пошукової роботи.

ВИСНОВКИ

Проведений теоретичний аналіз досліджень з проблеми естетичного уявлення у дітей старшого дошкільного віку в образотворчій діяльності дозволив вирішити поставлені перед нами завдання і зробити наступні висновки.

1. У розглянутих дослідженнях нами виділені основні положення поняття «естетичне уявлення». Було сформульовано поняття «Естетичне уявлення» - це результат естетичного сприйняття, який закріплений в образі сприйнятого об'єкта. В рамках нашого дослідження формувались естетичними уявленнями, є уявлення про образотворче мистецтво, красу в природі та в мистецтві.

Формування естетичних уявлень - це процес спрямований на збагачення наочного образу і узагальнення відображень про сутність і форми прекрасного, з точки зору моральних законів в художній творчості, в природі, в житті, мистецтві, навколишній світ, наочний образ, що несе в собі характерні ознаки якостей людини, предмета або явища. Сформованість естетичних уявлень можна уявити в єдності трьох критеріїв: когнітивний критерій; емоційно-чуттєвий критерій; діяльнісний критерій.

2. Повноцінне естетичне формування естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку відбувається в процесі залучення уваги дитини до явищ повсякденного життя, до предметів навколишнього світу, до предметів образотворчого мистецтва. Це сприяють отримань знань про світ, красу природи, красу і унікальність людини. Естетична чуйність дитини, проявляється в закріпленні позитивних емоцій, розвитку бажань творити.

3. В процесі комплексу занять організуються сприятливі умови розвитку естетичних інтересів, здібностей у дошкільнят.

Вихователь, систематично здійснює особистісний підхід до кожного вихованця, сприяє найбільш повноцінному розвитку загальних естетичних

і спеціально художніх талантів дитини. Педагог поступово і цілеспрямовано проводить роботу з розвитку естетичного сприйняття, естетичного судження, оцінки, естетичні відносини, естетичні почуття та інше. З раннього дитинства необхідно готувати дітей до творчості для формування образного начала в художній діяльності.

4. Проаналізовано педагогічні дослідження. В результаті діагностичного дослідження були отримані наступні результати:

Високий рівень був розкритий у 1 вихованця (10%), Середній рівень був розкритий у 2 вихованців (30%). Низький рівень був розкритий у 7 вихованців (60%).

Що говорить про недостатній рівень сформованості естетичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку. Дані результати зорієнтували нас в напрямку розробки комплексу занять з образотворчої діяльності.

5. На заняттях використовувалися словесні методи: метод художнього слова (загадування загадок, читання твору), бесіди (для розвитку емоційної чуйності), метод опитування (для розвитку знань, розвитку спостережливості, становлення причинно-наслідкових зв'язків, для розвитку вміння висловлювати про твір, своїх почуттів), метод пояснення (для розкриття особливостей художнього твору). Наочні методи: розглядання репродукцій картин, відеофрагменту виступу, розглядання зразка. Практичний метод: виконання дітьми творчої роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айдарова Л.І., Цукерман Г.А. Психологічна необхідність вивчення «поетики» у курсі рідної мови / Питання психології. 1987. № 1. С. 17-29.
2. Ананьев Б.Г. Познавательные потребности и интересы / Ученые зап. Лнинград. гос. ун-та. Серия: Психология. Ленинград, 1959. 265 с.
3. Афанасьев Ю. Л. Соціально-культурний потенціал художньої діяльності / Львів: Світ, 1990. 160 с.
4. Багате С.М., Ньюкалов В.П. Развитие творческого мышления / Дошкільне виховання. 1994. №1. С. 17-19.
5. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керівник А.М. Богуш; авт. кол.: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л. [та ін.]. Київ, 2012. 26 с.
6. Бакушинский А.В., Гутт И.А. Исследования и статьи / М.: Совет. худож. 1981. 351 с.
7. Березіна В.Г., Викентьев І.Л., Модестов С.Ю. Дитинство творчої особистості. К.: Видавництво Буковського, 1994. 60 с.
8. Білодід Ю.М., Поліщук О.П. Основи дизайну: навч. посіб. / Київ: Парапан, 2004. 240 с.
9. Блонский П.П. Воспитание младшего школьника / М.: МОДЭК, 2006. 632 с.
10. Богословський В.В. Загальна психологія / М., 1991. 635 с.
11. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей / М.: Академия, 2002. – 320 с.
12. Богуш А. Духовність у вимірі мистецтва / Дошк. виховання. Київ. 2013. № 9. С. 3–5.
13. Божович Л.И. Личность и её формирование в детском возрасте / М.: Просвещение, 1968. 464 с.
14. Большой толковый психологический словарь / под ред. Н. Ребера. М.: Вече АСТ, 2003. Т. 1. С. 592.

15. Боровик О.В. Використання завдань на уяву як методу корекційної роботи /Дефектологія. 1999. № 2. С. 18-25.
16. Боровик О.В. Розвиток уяви/ М., 2002. 235 с.
17. Боровик О.В. Роль малюнка при вивченні дітей / Особистісно-орієнтований підхід у розвиваючому і корекційній освіті. Біробіджан, 1998. С. 45-56.
18. Венгер Н.Ю. Дорога до розвитку творчості / Дошкільне виховання. 1982. №11. С. 32-38.
19. Веракса М.Є. Діалектичне мислення і творчість. / Питання психології. 1990. № 4. С. 5-9.
20. Ветлугина Н.А., Кенеман А.В. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. педагогика и психология» / М.: Просвещение, 1983. 255 с.
21. Художественное творчество в детском саду / под ред. Н.А. Ветлугиной. М. : Просвещение, 1974. 170 с.
22. Виготський Л.М. Уява і творчість у дошкільному віці / М. : Союз, 1967. 74 с.
23. Виллюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека / 4-е изд. М.: Моск. гос. ун-т, 1991. 228 с.
24. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте: психологический очерк: кн. для учителя / 3-е изд. М.: Просвещение, 1991. 93 с.
25. Выготский С. Психология / М.: Пресс, 2000. 1008 с.
26. Гаврилушкіна О.П. Особливості формування образотворчої діяльності розумово відсталих дітей/ М., 1976. 167 с.
27. Голінська Т.М., Андрієвський Б.М. Естетичний розвиток молодних школярів засобами синтезу мистецтв: Монографія. / Херсон: Айлант, 2007. 184 с.
28. Голінська Т.М. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування естетичного світосприймання дітей

молодшого шкільного віку засобами живопису/ Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 67. Херсон: ХДУ, 2015. С. 316-320.

29. Горошко Н.А. Зображувальна діяльність у дошкільному навчальному закладі: шостий рік життя / Харків: Основа, 2007. 208 с.

30. Григорьева Г.Г. Развитие дошкольника в изобразительной деятельности: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений / М., 1999. 344 с.

31. Давидов В.В. Проблемы навчання / М., 1986. 274 с.

32. Дитина: програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. керівник проекту: О.В. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, Е.В. Белкіна, О.Л. Богініч, М.С. Вашуленко [та ін.] / Мінмолодьспорту України, Київ. ун-т ім. Б.Д. Грінченка. 3-є вид., доопр. та доп. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Д. Грінченка, 2012. 492 с.

33. Доломанова И. Подвижные игры с песнями в детском саду. Хороводы, инсценировки. Л.: Издат. «Мысль». Тип. Авто-транспортной шк. ГАУ, 1999. 79 с.

34. Дьяченко О.М. Про основні напрями розвитку уяви у дітей / Питання психології. 1988. № 6. С. 18 - 25.

35. Дьяченко О.М. Развитие уяви дошкольника / М., 1996. 275 с.

36. Зубарева Н. М. Дети и изобразительное искусство: натюрморт и пейзаж в эстетическом воспитании детей 5–7 лет / М.: Просвещение, 1969. 111 с.

37. Зязюн І. А., Семашко О.М. Національна державна комплексна програма естетичного виховання (проект) / Рідна шк. 1995. № 12. С. 25–32.

38. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / СПб: Питер 2001. 752 с.

39. Кабалецкий Д.Б. Эстетическая культура и школа / Д.Б. Кабалецкий // Совет. педагогика. – 1970. – № 1. – С. 24–25.

40. Каган М.С. О прикладном искусстве: некоторые вопросы теории/ Л.: Художник РСФСР, 1961. 160 с.

41. Казакова Т.Г. Теория и методика развития детского

изобразительного творчества / М.: Владос, 2006. 255 с.

42. Канарский А.С. Диалектика эстетического процесса: генезис чувственной культуры / Киев: Вища шк., 1982. 192 с.

43. Колесник М.І. Людяність краси: естетичне як особистісне відношення / Київ: Мистецтво, 1980. 173 с.

44. Комарова Т.С. Народное искусство в воспитании детей / под ред. М.: Пед. о-во России, 2005. 256 с.

45. Коменский Я.А. Антология гуманной педагогики / М.: Издат. дом Амонашвили, 2002. 224 с.

46. Котляр В.П. Основи художнього виховання дітей: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Володимир Котляр; Бердян. держ. пед. ун-т. Донецьк: Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. 223 с.

47. Крылова Н.Б. Эстетическая деятельность и культурный прогресс. – М.: Знание, 1983. – 64 с.

48. Ликова І.О. Кольорові долоньки: програма худож. виховання, навчання й розвитку дітей 2–7 р. / І.О. Ликова. – Харків: Веста; Ранок, 2007. – 128 с.

49. Ломов Б.Ф. Методические и теоретические проблемы психологии / М.: Наука, 1984. 348 с.

50. Люблинская А.А. Очерки психического развития ребенка / М.: Просвещение, 1965. 364 с.

51. Макаренко А.С. Методика виховної роботи / Київ: Знання, 1990. 353 с.

52. Малятко: програма виховання дітей дошк. віку. – 2-ге вид., доопрац. і доп. / реком. М-вом освіти України. Київ, 1999. 198 с.

53. Мелик-Пашаев А.А., Новлянская З.Н. Ступеньки к творчеству: художественное развитие ребёнка в семье / М.: Искусство в шк., 1995. 144 с.

54. Миропольська Н.Є. Художня культура особистості / Мистецтво та освіта. 2000. № 7. С. 40–43.

55. Монтессори М. Мой метод: метод научной педагогики / Мария Монтессори. М.: Астрель; АСТ, 2006. 352 с.
56. Мясичев В. Н. Психология отношений / под ред. А.А. Бодалева. – М.: Ин-т практ. психологии; Воронеж: НПО МОДЭК, 1995. 356 с.
57. Неменский Б.М. Педагогика искусства: [монография] / М.: Просвещение, 2007. 256 с.
58. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / Г.В. Сухорукова, О.О. Дронова, Н.М. Голота [та ін.]; за заг. ред. Г. В. Сухорукової. Київ: Слово, 2010. 373 с.
59. Обухова С.Н. Эстетическое развитие дошкольника средствами регионального народного и декоративно-прикладного искусства / Нач. шк. плюс До и После. 2009. № 5. С. 56–58.
60. Песталоцци И.Г. Лебединая песня / М.: Образоват. проекты, 2008. 240 с.
61. Поддьяков Н.Н. Особенности психического развития детей дошкольного возраста / М.: Проф. образование, 1996. 32 с.
62. Половина О.А. Мистецтво як джерело формування естетичних вражень дошкільників / Науково-дослідна діяльність молодих вчених: особливості підготовки майбутнього вчителя: матеріали звіт. наук.-практ. конф. 19–20 трав. 2003 р. Київ, 2006. С. 205–210.
63. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Київ: Академвидав, 2004. 456 с.
64. Програма розвитку обдарованих дітей та діагностичні методики / Демченко В.В., Рабченюк Т.С., Савчук Л.О. Рівне, 2006.
65. Програма виховання та навчання в дитячому садку / за ред. Є. Таранової. Київ: Рад. шк., 1986. 208 с.
66. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське довкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко [та ін.]. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.

67. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція): у 2 ч. Ч. II: Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О.П., Аніщук А.М., Артемова Л.В. [та ін.]; наук. керівник О.Л. Кононко. Київ: МЦФЕР-Україна, 2014. 452 с.
68. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» / Р.М. Борщ, Д.В. Самойлик. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72 с.
69. Разумный В. А. Эстетическое воспитание: сущность, формы, методы / М.: Мысль, 1969. 190 с.
70. Речицький Є.Г. Розвиток творчої уяви молодших школярів/ Є.Г. Речницький, В.А. Сошина. М., 2000. 250 с.
71. Рзаев Ш. Р. Система естетичного виховання С. І. Миропольського / С.І. Миропольський: вчений, педагог, методист: зб. наук. пр. Серія: Педагогіка і психологія / Харків. держ. пед. ун-т. Харків, 1997. Вип. 3. С. 58–65.
72. Рошаль Г.А. Художественное воспитание и его предназначение / Революция искусство – дети: из истории эстетического воспитания в современной школе: материалы и документы: кн. для учителя. М., 1987. С. 162–165.
73. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / М.: Педагогика, 1973. 423 с.
74. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька: навч. посіб. / Тернопіль: Богдан, 2005. 360 с.
75. Румер М. А. О детском музыкальном творчестве: из истории вопроса / Из истории музыкального воспитания: хрестоматія / сост. О. А. Апрашкина. М.: Просвещение, 1990. С. 109–113.
76. Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання / Львів; Краків; Париж: Просвіта, 1993. 165 с.
77. Руссо Ж.-Ж. Педагогические сочинения: в 2 т. Т. 2 / М.: Педагогика, 1981. 275 с.

78. Сакулина Н. П., Комарова Т.С. Изобразительная деятельность в детском саду / М.: Педагогика, 2006. 256 с.
79. Суботіна Л.Ю. Розвиток уяви у дітей / Ярославль, 1996. 143 с.
80. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Вибрані твори: в 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. Київ: Рад. шк., 1977. Т. 3. 670 с.
81. Сухорукова Г. В. Художньо-педагогічна підготовка майбутніх спеціалістів дошкільного профілю до використання освітньо-виховного потенціалу української народної іграшки / Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно- освітніх умовах: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Полтава, 16–17 квіт. 2003 р. / Полтав. держ. пед. ун-т ім. В.Г. Короленка. Полтава, 2004. С. 21–25.
82. Сучасні аспекти розвитку творчої особистості // Дайджест педагогічних ідей особистості та технологій «Школа-парк». 2002. №3.
83. Теория эстетического воспитания / отв. ред. Н.И. Киященко, Н.Л. Лейзеров; Ин-т философии. М.: Искусство, 1989. 255 с.
84. Теплов Б. М. Избранные труды: в 2 т. Т. 1 / М.: Педагогика, 1985. 328 с.
85. Типовая программа воспитания и обучения в детском саду / под ред. Р. А. Курбатовой, Н. Н. Поддьякова. М.: Просвещение, 1984. 175 с.
86. Торшилова Е. М., Морозова Т.В. Развитие эстетических способностей детей 3-7 лет (теория и диагностика) / М.: Академ. проект, 2001. 141 с.
87. Тюльпа Т. Провідні концепції естетичного виховання підростаючого покоління в Україні (1917–1937 рр.) як засіб засвоєння соціокультурного досвіду / Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. пр. / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2012. № 42. С. 170–175.
88. Усова О. Навчання в дитячому садку / Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: навч. посіб. / за заг.ред. З. Борисової. Київ: Вища шк., 2004. С. 453–460.

89. Ушинский К. Д. Воспитание и характер: какую роль играет народность в воспитании? / Дошк. воспитание. 1993. № 3. С. 58–61.

90. Федорова М. А. Особливості формування естетичних почуттів у дітей молодшого шкільного віку / Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти. Київ; Вінниця, 2011. Вип. 67, ч. I. С. 158–162.

91. Шацкая В.Н. Эстетическое воспитание детей в семье / М.: Знание, 1954. 22 с.

92.

ДОДАТКИ

Додаток А

Плани занять з естетичного уявлення до образотворчої діяльності

«Країна усмішок - царство сміху»

Мета: познайомити дітей з одним із видів мистецтва, розширити кругозір.

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім матеріалом. Вчити відображати своє ставлення до творчої роботи, висловлювати свої судження про петрушці. Виховувати інтерес до театру.

Під час заняття в гості приходять петрушка. Вихователь звертає увагу дітей на костюм, ковпак, на емоції. Петрушка оповідає, що у нього є друг і показує дітям відеофрагмент. Він каже, що його друг просить подарувати на пам'ять малюнок петрушки. Вихователь просить допомогти дітей допомогти петрушці. Вихователь звертає увагу на костюм петрушки на незвичайні візерунки, що у петрушки може бути емоційне вираз обличчя, а на голові ковпак. За допомогою олівців та воскової крейди вихованці виконують творчу роботу. По завершенню роботи вихователь підводить підсумки, задає питання за малюнками кількох хлопців: Що тобі найбільше в петрушці подобається? Що б ти ще хотів додати? Як ти подякувати петрушку після його виступу? Роботи дітей збожеволіють оформляються на класній дошці, а потім в портфоліо.

«Пори року»

Мета: узагальнити знання дітей про пори року.

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім матеріалом. Вчити відчувати настрій музики, відображати своє ставлення до творчої праці, обґрунтовувати свою думку. Виховувати інтерес до мистецтва.

На початку заняття вихователь повідомляє дітям, що прийдуть незвичайні гості, які прийдуть за коштами музики. Вихователь ставить фрагмент П. Чайковського «зимовий ранок».

Після закінчення прослуховування, вихователь запитує, яку музику тільки що почули, які емоції вона викликала. - Про що вигадали, коли слухали, що представляли? Чому?

Потім вихователь називає автора і назву твору, розповідаючи, що композитор не просто дав таку назву, але в своєму творі висловив своє ставлення до зими.

Дошкільнята слухають разом з педагогом музичні фрагменти і обговорюють свої емоції. Потім вихователь показує кілька персонажів, що уособлюють, пори року і пропонує на пам'ять кожному періоду намалювати подарунок. Вихователь, під час малювання, може ще раз включити фрагменти творів. В кінці заняття з отриманих картин складають виставку, діти розповідають, які емоції вони відчувають в той чи інший сезоні, що вони люблять робити в той чи інший час року, які є в їх сім'ях традиції.

«Художник»

Мета: розширити знання про професії.

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім матеріалом. Вчити висловлювати свої почуття у творчій роботі. Виховувати інтерес до художнього мистецтва.

В гості до дітей приходить новий герой художник Олівець. Він запрошує всіх відвідати віртуальний музей мистецтв. - Сьогодні до нас прийшов у гості художник Олівець. Що робить художник? Де можна побачити його картини? Олівець запрошує нас на виставку, де можна побачити багато цікавого.

Вихователь звертає увагу, проводячи аналіз художніх творів, як художники по-різному втілювали свою ідею: через сюжет, колір, тінь,

розташування предметів. Вихователь пропонує звернути свою увагу на одну, яка сподобається дітям, картину і відповісти на питання.

- Що ти бачиш на картині? Яка подія відбувається на картині?

- Як ти думаєш, з чого художник почав малювати картину? Що намалював спочатку, а що потім? Що намалювати треба було обов'язково, а що художник намалював для краси?

- Нагадує тобі сюжет картини, події з твого життя?

- Розкажи, що тут за історія, як ніби ти художник, і ти намалював цю картину.

- Подумай, чому художник використовував такі кольори на картині, які прийоми ще застосовує художник (світло, композиція - розташування предметів)?

- Чи є в творі предмети, явища, які що-небудь символізують?

- Носять чи символічний характер композиція та її важливі елементи: поза людини, жести, одяг, колір, світло, предмети, включені в композицію, горизонталь, вертикаль і діагональ твору?

- Як назва твору, співвідноситься з сюжетом та символікою кольору, форми?

- На кого з персонажів ти б хотів бути схожий? Чому? Що тебе привернуло в головному герої?

- Ти хотів би опинитися на місці головного героя? А у тебе була така ситуація в житті?

- Як думаєш, що відчуває ця людина, що відчуває в своїй душі? Може бути, він про щось переживає, хвилюється, а може він відчуває сильну радість, то тоді чому?

- А можемо ми його назвати героєм?

- Перерахуйте риси характеру, які простежуються у головного персонажа картини, а чи схожий він за характером на кого з твоїх знайомих?

Потім педагог пропонує повернутися в групу і зобразити інший сюжет для цих героїв картини. Після закінчення заняття, проводиться виставка, діти обговорюють свої рішення.

«Політ в країну іграшок»

Мета: розширення знань дітей про іграшки

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім матеріалом. Вчити висловлювати свої почуття у творчій роботі. Виховувати почуття дбайливого ставлення до улюблених іграшок.

На початку заняття вихователь показує і розповідає про свою улюблену іграшку. Вихователь розповідає, які улюблені іграшки були, що вони з ними робить. Потім вихователь пропонує познайомитися з різними іграшками різних народів, вихователь показує зображення ігор. Вихователь звертає увагу на особливості, що в кожному куточку є свій символ, своя неповторна іграшка з доступного матеріалу народу. Вихователь пояснює, що посредством з національної іграшки, дітям пояснювалися традиції сімей, певні норми. Вихователь розпитує, які російські іграшки діти знають. Разом з дітьми розглядають різні іграшки, звертаючи увагу на різні розпису. Вихователь каже про велику різноманітність орнаментів в іграшках різних народів. Потім дітям пропонується намалювати свою улюблену іграшку, прикрасивши її орнаментом. В кінці заняття влаштовується виставка малюнків. Діти обговорюють, які б іграшки вони хотіли купити, як би хотіли пограти і що зробити з даної іграшкою.

«Портрет мами»

Мета: формувати уявлення про працю мами: мама піклуватися про своїх дітей, мама працює.

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім матеріалом. Вчити висловлювати судження про маму,

висловлювати свої почуття у творчій роботі. Виховувати емоційне ставлення до образу мами.

Вихователь пропонує розглянути картини М. Нестерова «Портрет В.І. Мухіної», В. Тропініна «Кружевниця», А. Архіпова «Дівчина з глечиком». Педагог звертає увагу на різний настрій, передане художниками. Вихователь акцентує увагу, що художники зобразили різні стани жінок: В.І. Мухіна зосереджена на своїй роботі, кружевниця грайливо дивиться на глядача, дівчина з глечиком довірливо і ніжно дивиться на нас. Діти звертають увагу, що настрої художники передають через фарби, світло і тінь і навіть через позу: жінка може бути зображена в повний зріст, до пояса.

Вихователь пояснює, що ці жінки, напевно, чийсь мами і що вони дбали про своїх улюблених дітей, як і мами вихованців. - Як мами піклуються про вас? Як ви проявляєте свою турботу до мами? За що ти можеш подякувати маму? Як ми можемо порадувати наших мам? Намалювати і подарувати портрет можемо?

Вихователь показує, як намалювати овал обличчя (може бути використаний шаблон), як намалювати очі у людини, ніс. Промальовує шию, вуха, волосся, колір очей, верхню частину одягу діти малюють такими, якими вони є у мами.

В кінці заняття, вихователь запитує про виконану роботу: як ви думаєте, мами впізнають себе? за якими ознаками?

Вихователь запитує кілька дітей, як звать їх маму, чим вона займається (професія), як вони люблять проводити разом час, що б дитина хотіла побажати мамі.

«Веселка»

Мета: формування образотворчих навичок, залучення до цінностей культури.

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім матеріалом. Вчити висловлювати свої почуття у творчій роботі, виконати творчу роботу на тему в техніці кляксографія. Виховувати почуття прекрасного до явища природи.

Вихователь повідомляє, що на заняття до дітей прийшов справжній художник Кісточкін, який дуже любить малювати веселку.

Кісточкін приніс дітям свої фотографії і малюнки. Разом з педагогом діти розглядають фотографії, звертають свою увагу на те, що веселка яскрава і радує всіх, тому що означає закінчення дощу. Вихователь запитує кількох хлопців, що вони відчують, коли на небі з'являється веселка. Діти висловлюють свою думку.

Вихователь пропонує послухати, як композитор С. Прокоф'єв зображує поєднання дощу і веселки в своєму творі.

Після прослуховування твору, кілька хлопців розповідають, сподобалася їм композиція чи ні, що вони представили під час слухання, які почуття передавав композитор.

Вихователь пропонує свої почуття до райдуги висловити у фарбах в незвичній техніці «кляксографія». Він демонструє, як правильно роздмухувати пляму, і яка незвичайна веселка при цьому може вийти.

Після закінчення заняття, діти вигадують ласкаве назва веселки, роботи виставляються для батьків. Вихователь звертає увагу, як в групі стало яскравішим і радіснішим, після появи веселки. Діти прощаються з гостем Кісточкіним.

«Квітка сімо-квітка»

Мета: продовжувати знайомити з творами дитячих авторів.

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім матеріалом. Вчити висловлювати свої враження у творчій роботі. Виховувати почуття інтересу до творчості В. Катаєва.

Вихователь нагадує, що недавно діти познайомилися з новим твором В. Катаєва. - Про що була казка? Хто був головним героєм (героїнею)? Як у Жені виявився цвєтик в руках? Які бажання загадувала Женя?

Вихователь ще раз прочитує кінець казки і питає дітей, як би вони вчинили на місці Жені, що б вони могли побажати Віті?

- Ви б хотіли, щоб вам подарували такий же чарівну квітку? Вихователь пропонує втілити це бажання через малювання.

Перед початком роботи, дітям пропонується подивитися ілюстрації до казки, пригадати, скільки пелюсток у Цвєтик, яких кольорів, якої форми. У практичній частині заняття діти втілюють свій задум.

В кінці заняття оформляється виставка, діти розповідають, що вони намалювали, як назвали свою квітку, які б бажання попросили виконати.

«В гостях у Мойдодира»

Мета: розширити знання творчості К. Чуковського.

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім матеріалом. Вчити висловлювати свої враження у творчій роботі. Виховувати почуття інтересу до творчості К. Чуковського.

На початку заняття, через відгадування загадки, діти дізнаються, про яке герої якого твору на занятті піде мова.

- Правильно, це Мойдодир герой однойменної казки К. Чуковського. Які твори Корнія Івановича ви знаєте?

Діти згадують інші твори К. Чуковського, згадують і ті, які їм подобаються. - Сьогодні, саме Мойдодир написав нам листа. Він попросив вас бути чистими, акуратними, охайними.

Хлопці згадують інші правила гігієни, про які йшла мова в казці «Мойдодир», також згадують, як виглядав герой. - Подивіться на ілюстрацію, так само ми описали героя? А намалювати так зможемо?

Дітям пропонується виконати малюнок за допомогою воскових олівців. В кінці заняття оформляється виставка для батьків.

«Древня людина»

Мета: закріпити знання про стародавню людину: його побут.

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім матеріалом. Вчити висловлювати свій задум у творчій роботі. Формувати образотворчі навички в не традиційною техніці (малювання долонею); виховувати почуття охайності.

Вихователь пропонує дітям перетворитися в давньої людини і здійснити подорож в минуле. Хлопці згадують, чим займався стародавня людина, як полював, облаштовував житло, що вмів робити (знаряддя праці), як проводив своє дозвілля.

Вихователь говорить, що крім життєвих турбот, стародавня людина з часом навчився малювати на стінах в печері. Саме таким чином, він висловлював, що він тут живе. Разом з педагогом діти розглядають наскальні малюнки печер Аргентини, Індії, Бразилії, Лівії. Вихователь пропонує дітям намалювати свій малюнок долонькою, як і стародавня людина. Вихователь пояснює, як це зробити і пропонує, у що може перетворитися відбиток: у пташку, рибку, слона, в осьмінога. По закінченні заняття, діти прикріплюють малюнки на виставкову дошку, вихователь запитує, що вони зобразили, що дізналися нового, що сподобалося і запам'яталося.

«Моя сім'я»

Мета: познайомити з жанром груповий портрет.

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім матеріалом. Вчити висловлювати своє ставлення до творчої роботи. Виховувати любов до сім'ї, турботу про неї.

Заняття починається з фотовиставки із сімейних фотографій дітей. Педагог нагадує, що сім'я - це люди, які живуть разом, піклуються одне про одного. Звертає увагу на посмішки на фотографіях.

Подивіться, як кожному добре в своїй родині. Згадайте, коли ви всі разом були поруч: будинки, на прогулянці, в подорожі, в гостях. Що ви відчували? Відобразити це в своєму малюнку.

Вихователь показує, що робота починається з планування малюнка. Якщо діти хочуть намалювати всіх членів сім'ї, то їм потрібно вибрати план, продумати, як розполосуществовать предмети. Вихователь допомагає під час роботи правильно скласти композицію. В кінці заняття вихователь запитує, що намалювали діти, яка подія з сімейного життя вони відобразили, які почуття вони відчували на той момент. Оформляється виставка поруч з фотовиставкою.

«Земля»

Мета: узагальнити знання про Землю.

Завдання: Розвивати художнє уявлення і практичні навички роботи з художнім нетрадиційним матеріалом. Вчити висловлювати свої думки. Виховувати дбайливе ставлення.

Заняття починається з обговорення листа марсіан. Марсіани надіслали фотографії різних планет. - Перевіримо, що ми знаємо про планети.

Демонструючи фотографії, дошкільнята згадують назву, цікаві факти, педагог доповнює або поправляє. Вихователь звертає увагу на різноманітність кольорів і поверхонь кожної.

- Про нашу Землі все ви знаєте? Давайте перевіримо.

Вихователь запитує кількох хлопців про планету: чому вона блакитна, якщо дивитися з космосу, що покриває Землю, що є на землі, чого немає на інших планетах та інше. Вихователь пропонує на занятті створити свою власну планету. Яка може бути будь-якого кольору і називатися так, як ви захочете. Вихователь показує, як діти будуть надувати бульбашки і друкувати малюнок. Вихователь попереджає, що воду не можна ковтати, так як в ній буде розчинений порошок. Кожен етап діти виконують разом з педагогом. Діти можуть змішати кілька кольорів. Виставка робіт

оформляється на плакаті «зоряне небо». Діти наклеюють свої планети, розповідають, яку назву придумали.

Додаток Б**Конспект заняття з аплікації «Осінній наряд» - пейзаж****Завдання:**

1. Вчити дітей через спостереження осіннього пейзажу передавати настрої пори року, використовуючи техніку аплікації.
2. Закріплювати вміння бачити і зображати різні дерева: товсті, тонкі, високі, стрункі, низькі і тому подібне, дізнаватися і називати їх.
3. Формувати вміння творчо передавати враження, отримані на прогулянках восени.
4. Розвивати уяву, фантазію, увагу, активність і спостережливість.

Попередня робота:

- Оглядова бесіда «Осінь» - ранню осінь називають «золотий» - золотими стають трави, листя на деревах. Коштують погожі сонячні дні короткого «бабиного літа», дерева поступово втрачають свій пишний яскравий убір, гілки їх оголюються.

- Ігрові моменти на тему «Яке дерево втратило листок?», «Які кольори в природі нас радують восени?»; прихід казкового персонажа, який запрошує дітей в осінню лісову майстерню.

- Спостереження за своєрідністю забарвлення, форми і розміру листя створення емоційного настрою, інтересу і бажання виконати пейзаж, використовуючи сухі листочки, схожі на крони дерев.

Попередня робота:

- Бесіди з дітьми про осінні пейзажи: «Казковий наряд лісу», «Мелодія осіннього лісу» та ін. Спостереження за деревами та чагарниками на прогулянках, порівнювання крон різних дерев.

- Збирання листя, їх засушуванні (пропрасувати через папір гарячою праскою, а також під час прогулянок пробуємо знаходити схожість листочка з кроною різних порід дерева.

- Розгляд ілюстрацій різних за формою дерев і ілюстрацій із зображенням осінніх пейзажів в картинах І. Левітана «Золота осінь» та І. Грабаря «Горобинка».

- Прослуховування музичного твору П.І. Чайковського «Пори року» (уривок «Осінь»).

Матеріали: Зразок аплікації із зображенням композиції - дерева, чагарники, хмари - з сухих листочків; сухий природний матеріал для виконання завдання; половина альбомного листа для фону, клей, невеликий шматочок тканини, пензлик для клею.

Хід заняття:

1. Привітання дітей, включення їх уваги в тему заняття.
2. Бесіда про те, що можна подарувати другу або близькій людині на свято (іграшки, солодощі, квіти або свої вироби).
3. Підготовча робота до виконання завдання - показ і розглядання зразка аплікації - пейзажу (методична карта: звернути увагу, які листочки найбільше схожі на крони таких дерев як тополя, дуб, осика, береза та інше, порівняти їх за висотою і товщині).
4. Самостійне творче виконання дітьми пейзажу - розкладаємо підготовлені фрагменти задуманої композиції на тлі, наклеюємо їх по черзі, з домальовуванням (стовбури дерев) фломастером (методична карта: звернути увагу як правильно діти розкладають фрагменти задуманої композиції на аркуші паперу).
5. Підсумковий етап заняття: виставка дитячих робіт (методична карта: педагог відзначає найбільш вдалі роботи; звертає увагу дітей на те, які різноманітні вийшли пейзажі, як вони акуратно виконані і на міцність їх кріплення; робить висновок про те, що такий подарунок буде приємно подарувати).

Додаток В**Емоційні вправи для дітей дошкільного віку****Давайте вітатися!**

Мета: продовжувати знайомство, створювати психологічно невимушену атмосферу.

На початку вправи розповідається про різні способи привітання тих, що реально існують, і жартівливих. Дітям пропонується привітатися плечем, спинкою, рукою, носиком, щічкою, створити свій власний незвичайний спосіб привітання для сьогоднішнього заняття.

Для кожного заняття створюється новий, не використаний раніше спосіб привітання.

Найуважніший або ... Встаньте ті, хто...

Мета: вправа спрямована на розвиток уваги, спостережливості, а також продовження групового знайомства.

Вихователь дає завдання: «встаньте ті, хто... – любить малювати, – радіє зустрічі з митцями, – залюбки ліпить, – хто любить грати з фарбами, – радіє квітам та рослинам навколо та інше».

Після завершення вправи дітям ставлять питання, щоб підбити підсумки гри:

- Зараз ми подивимося, хто з групи виявився найуважнішим?
- Хто з дітей запам'ятав, хто в нашій групі любить малювати?
- Хто з дітей запам'ятав, хто в нашій групі радіє зустрічі з митцями?
- Хто з дітей запам'ятав, хто в нашій групі залюбки ліпить?
- Кожне питання адресується конкретній дитині, якщо вона не може відповісти – їй допомагають інші.

Що змінилося?

Мета: розвиток уваги та спостережливості, необхідних для ефективного спілкування та виконання образотворчої діяльності.

Кожна дитина по черзі водить в грі. Той, хто водить, виходить з кімнати. За цей час в групі відбувається декілька змін в одязі, атрибутах, за кількістю предметів для образотворення (пензлики, фарби, папір, стеки тощо) на столі, зміна місць розташування виставкових предметів, з якими знайомилися діти на заняттях з образотворчого мистецтва.

Завдання: правильно відмітити всі зміни, що відбулися.

Як ти себе відчуваєш?

Мета: розвиток уваги, емпатія, вміння відчувати настрій іншого. Вправа виконується по колу.

Кожна дитина уважно дивиться на свого сусіда і намагається здогадатися, як той себе відчуває, розповідає про це.

Дитина, стан якої описується, слухає і потім погоджується (або ні) з розповіддю, доповнює.

Мій настрій

Мета: розвиток уміння описувати свій настрій, розпізнавати настрій інших, розвиток емпатія.

Дітям пропонується розповісти іншим про свій настрій: його можна намалювати, порівняти з якимось кольором, твариною, предметом, станом, можна показати його в русі – все залежить від фантазії й бажання дитини.

Портрет найкращого друга.

Мета: розвиток аналізу та самоаналізу.

Дітям дають завдання намалювати портрет свого кращого друга.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Нечітайло Інна Андріївна,
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;
 - надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
 - самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки ;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

(дата)

(підпис)

Інна Нечитайло
(ім'я, прізвище)